TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 8, Sayı: 28, Mart 2021, s. 42-71

Uzman Öğretmen Hanife ŞİMŞEK

Düzce Üniversitesi, moskagan2012@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6457-1943

Doç. Dr. Süleyman GÖKSOY

Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, suleymangoksoy@duzce.edu.tr

ORCID: 0000-0002-7151-0863

OKUL YÖNETİCİLERİNİN KRİZ YÖNETEBİLME YETERLİLİKLERİ

Özet

Araştırmanın amacı okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerilerini tespit etmektir, Düzce ili merkez ilçede bulunan liselerde görev yapan okul yöneticilerinin kriz yönetimine ilişkin görüşlerini çeşitli değişkenlere göre belirlemektir. Bu çalışma Düzce iline özel kriz durumları, kriz yönetimi ve krizden başarılı bir şekilde çıkmada mevcut ve sonradan gelecek müdürler için önem arz edecektir. Çalışmada, araştırmanın doğasını en doğru şekilde yansıtacağı düşünülen nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama araçları iki ölçekten meydana gelmektedir. Birincisi okul müdürlerinin demografik özelliklerine (cinsiyet, yaşı, mesleki kıdemi, yöneticilikteki hizmet yılı, görev yapılan okul türü, öğretmen sayısı, öğrenci sayısı) ikincisi de okul türlerinin özellikleridir. Araştırmanın evrenini, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Düzce ili merkez ilçesinde bulunan sekiz anadolu lisesi, altı meslek lisesi, dört imam hatip lisesi, iki nitelikli lise ve iki yetenek lisesi olmak üzere toplam 22 lise ve bu okullarda görev yapan 22 okul müdüründen oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda tüm okul müdürlerinin okulun işleyişini bozan her durumu kriz olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Okul içi etmenler, okul dışı etmenler okullara göre farklılık gösterse de ortak kriz etmenleri oranı oldukça yüksektir. Krize hazırlıklı olmanın, kriz planının, risk analizinin ne denli önemli olduğu bu çalışmanın sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kriz, Kriz Yönetimi, Eğitim Yönetimi,

COMPETENCE OF SCHOOL MANAGERS TO MANAGE THE CRISIS

Abstract

The aim of the study is to determine the crisis management skills of school administrators and the opinions of school administrators working in high schools in the central district of Düzce on crisis management according to various variables. This study will be important for current and future managers in crisis situations specific to the province of Düzce, crisis management and successful recovery from the crisis. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, which is thought to reflect the nature of the research most accurately, was used in the study. The data collection tools of the research consist of two scales. The first is the demographic characteristics of school principals (gender, age, professional seniority, years of service in the administration, type of school, number of teachers, number of students) and the second is the characteristics of school types. The universe of the study consists of 22 high schools, including eight Anatolian high schools, six vocational high schools, 4 imam hatip high schools, two qualified high schools and two talent high schools, and 22 school principals working in these schools in the 2020-2021 academic year. As a result of the study, it is understood that all school principals perceive every situation that disrupts the functioning of the school as a crisis. Although in-school and non-school factors differ according to schools, the rate of common crisis factors is quite high. The importance of crisis preparedness, crisis plan and risk analysis is revealed as a result of this study.

Keywords: Crisis, Crisis Management, Educational Management,

GİRİŞ

Günlük yaşamda çoğu zaman anî gelişen, bir yoksunluğun ya da tedbirsizliğin yarattığı bir gerginlik durumunu ifade etmek için kullanılan kriz kavramı, hem tehlikeyi, tehdidi, riski ve kaybı, hem de fırsatı, yeniliği, gelişimi içinde barındırır. Krizin fırsat ya da felaketle sonuçlanması, bireyin krize neden olan soruna nasıl tepki verdiği göre şekillenir. Kriz, bireyin kendini tanıması, değiştirmesi ve olgunlaşmasını sağlayıcı bir dönüm noktası olabileceği gibi, felakete de dönüşebilmektedir (Sayın, 2008). Okulları bekleyen en büyük tehlike, hazırlıksız yakalandıkları kriz durumlarıdır. Bunun en güzel örneği de Aralık 2019 tarihinde Çin'in Vuhan şehrinde karşılaşılan virüsün kısa bir süre içerisinde bütün dünyaya yayılarak büyük ölçekli bir krizin yaşanmasına sebep olmasıdır. Okullar daha önce hiç yaşamadığı tecrübeyi bir anda yaşamışlardır. İnsan sağlığı ön planda tutularak eğitimin dijitalleşmesinin önü açılmıştır. Okullar genel bir planlama dâhilinde kendi kriz tedbirlerini almaya çalışmıştır. Bu kriz ortamından en az zararla çıkılması hedeflenmiştir. Krizler okulun normal işleyişi bozar, yöneticilerin olaya müdahale etmesini zorlaştırır. Okula dışarıdan gelen veli, basın, emniyet güçleri karışıklığa neden olarak, bir baskı oluşturur. Okul yönetim, çalışanları sorumluluğu birbirine atamak suretiyle okulun birlik ve beraberlik ve uyumu bozulur. Bu tür durumlarla karşılaşmamak, karşılaşıldığında da en az zararla atlatmak için gereklidir.

PROBLEM DURUMU

Okullarımızda yaşanabilecek krizlerin yönetimi için okul krizi konulu herhangi bir yasal düzenleme yoktur. Bu sebeple okul krizi ve okul kriz yönetimi tanımları henüz yasal bir çerçeveye oturtulamamıştır. Ancak okul güvenliğini sağlamaya yönelik çalışmalar dolaylı olarak kriz engellemeye yönelik tedbirler olduğunu düşünüldüğünde MEB mevzuatında, afet ve acil durum yönetimi, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer tehlikeler, yangın önleme ve söndürme konulu yönergeler ile öğrencilerinin taşınması (servis), zararlı madde bağımlılığını önleme, oyuncaklardaki kanserojen ve zehirli maddeler, aşamalı devamsızlık yönetimi, okul kantinlerindeki gıda satışı, boğulma riskine karşı alınacak önlemler, ortaöğretim okullarının onarımları, eğitim ortamlarında şiddetin önlenmesi ve azaltılması, psikososyal müdahale hizmetleri, cep telefonu baz istasyonu konulu genelgeler mevcuttur (Özsever, 2014).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın son zamanlarda okullarda karşılaşılabilecek krizlerle ilgili Rehberlik çalışmaları altında yürüttüğü çalışmalar olsa da herhangi bir yasal düzenleme yoktur. Okullardaki kriz durumları hakkında detaylı bir çalışma olacak şekilde farklı nitelikteki ortaöğretim okullarının kriz durumlarıyla ilgili detaylı bir çalışma yapılmıştır.

Krizlerin ortaya çıkışına yol açan nedenler bazı gruplamalar ile ele alınmaktadır. Bunlar arasında örgüt içi nedenler olarak örgütsel yapı, yönetimin niteliği; örgüt dışı (örgütsel çevre etkenleri) olarak da ekonomik sistem ve durum, teknolojik gelişmeler, toplumsal ve kültürel etmenler, hukuksal ve siyasal etmenler, uluslararası çevre etmenleri ve doğal etmenler sayılmaktadır (Can 1999:315-317). Herman'a (Akt: Aksoy ve Aksoy, 2003:39-40) göre yine bir eğitim örgütünde krizlere yol açan riskleri çevresel olarak ele alan bir grupta ekonomik dalgalanmalar, politik baskılar, verimdeki düşüş, doğal afetler, salgın hastalıklar, girdi-çıktı (öğrenci) oranları sayılabilmektedir. Öğrencilerin genel olarak adrese dayalı tercih yapmaları gerektiğinden okulun bulunduğu bölgesel faktör alt kimlik çatışmaları, ekonomik durum okulların fiziksel yetersizlikleri olası kriz nedenleri olarak görülebilir.

Doğal ve çevresel etkenlerin oluşturduğu krizler bütün okullarda ortaktır. Fakat öğrenci, personel ve veliden kaynaklanan krizler, okulların türlerine göre de farklılık göstermektedir. Nitelikli okuldaki kriz durumları ile İmam Hatip Liselerindeki kriz durumları birbirinden farklılık göstermektedir. Yine aynı şekilde meslek liseleri ile nitelikli liseler farklılık göstermektedir.

Okullar, farklı nitelikte kültürel öz geçmişleri olan, farklı biyolojik, zihinsel ve duygusal gelişmişlik düzeylerinde bulunan, farklı düzeylerde algılama, kavrama ve anlama becerileri olan ve farklı değer, gereksinim, inanç, tutum, seçim ve kişilik özelliklerine sahip yüzlerce hatta binlerce öğrenci ve öğretmenin aynı mekânı ve zamanı birlikte paylaştıkları yerdir. Bu kadar farklı özellikteki bireyin, farklı istek ve gereksinimlerini aynı anda ve aynı ortamda her zaman aynı ölçüde tatmin etmesi oldukça güç olduğu için okulda krizlerin yaşanması kaçınılmazdır (Türnüklü, 2006).

Bu sebeple kriz oluşturacak durumların tahlilinin iyi yapılması gerekir. Kriz senaryolarına ilişkin tatbikatların yapılması olası kriz durumunda meydana gelecek kargaşayı önleyecektir.

Krize neden olan okul içi etmenler okulun türüne göre farklılık göstermektedir. *Okul yönetimi*, okulda müdür ve müdür yardımcıları, okulun yönetim ve idarî süreçlerinden sorumludur. Okul yöneticilerinin yetersizlikleri krizle karşılaşılmasında etken olabilmektedir. Bunlar; değişen çevre

koşullarına ayak uyduramaması, mevcut kaynakları etkili kullanamaması, krizi öngörememesi, yöneticilerin kendi aralarındaki çekişmeleri, adaletsiz iş bölümü yapılması, yöneticilerin yeni teknolojiyi kullanamamasıdır. Yöneticiler, krizlerin yaşanmasında bir etken olmak yerine, okullarının, ne zaman, nerede, nasıl ve ne şekilde bir krizle karşılaşabileceğini ve okullarını bu krizden nasıl kurtarabileceklerini düşünmek durumundadırlar (Bozgeyik, 2004). Olası krizleri önlemenin yolu işlerin planlanması ve alternatif çözümlerin oluşturulmasıyla gerçekleşebilir. Yöneticiler okulda oluşturacakları sinerji ve olumlu bir okul iklimiyle olası krizlerin önüne geçebilir. Çevre ile ve okul içi iletişim sayesinde de krizin ön bilgilerini alıp, gidişatını yönlendirebilirler (Döş ve Cömert, 2012).

Öğretmen, okulun amaçlarının gerçekleştirilmesinde en etkili öğelerden biridir. Öğretmen sınıfın tek hâkimi ve yöneticisidir. Sınıfın iyi yönetilmesi, eğitim-öğretim faaliyetlerinde amaca ulaşmak için ilk ve en önemli adım olarak kabul edilmektedir. Ancak öğretmenin görevi, sadece öğretim yapmak değildir. Onun çalışmaları arasında kurallara uymak, yönetime katılmak, yönetimi desteklemek de bulunmaktadır (İlgar, 2005). Öğretmenin alanında yeterince hâkim olmaması, saldırgan tavır ve tutumları, özel hayatındaki problemlerini okula yansıtması, teknolojiye hâkim olamaması vb. sebepler öğretmenden kaynaklı kriz sebepleridir.

Aynı zamanda göreve yeni başlamış öğretmenlerin ilk yıllarında mesleki tecrübe yetersizliğinden kaynaklanabilecek krizlerde olasıdır. İl ilçe yönetimi, okul idaresi, stajyer ya da meslekte yeni öğretmenler için kriz öncesi önlem alma, krize müdahale, kriz sonuçlarının değerlendirilmesi noktasında önlemler alınmalıdır. Okul çevresinde öğrencilerin çeteleşmesinden kaynaklanan problemler de krize neden olabilmektedir. Öğrencilerin idarecilere karşı olumsuz tutumları, akran zorbalığı, madde kullanımı, okul ve çevresinde yaşanan intihar olayları, kötü ekonomik durumlar krizlerin sebepleridir. Ayrıca öğrenciler ile okul personeli arasında, özellikle öğrencilerin karar verme yetkisinin olmayışından kaynaklanan anlaşmazlıklar, öğrenciler ve okul personelinin çatışma yönetimi becerilerinin eksikliğinden dolayı, genellikle şiddet içeren yıkıcı yollarla çözülmeye çalışılmakta, bunun sonucunda okulda kriz yaşanması kaçınılmaz olmaktadır (Johnson, 1971: 84).

Okullarda öğrenci kaynaklı yaşanan krizler genel olarak disiplin yönetmelikleri ile çözülmeye çalışılmaktadır. Bu durum kriz yaşayan öğrenciyi ya da grubun kaybedilmesine sebep olabilir. Okul paydaşları olan, sekreterler, memurlar, mutfak görevlileri, temizlik, bakım ve güvenlik elemanları, okulda görev yapan diğer personeli kapsamaktadır. Eğitici olmayan bu personelin, okullardaki tutum, tavır ve davranışları, öğrencilere model olabileceği için önem taşımaktadır. Ancak diğer personel, okula yalnızca kurum için iyi olan, yetenekler, tutumlar ve eğilimlerle gelmezler. Kurum açısından olumsuz sayılabilecek donanımları da barındırırlar. Okullarda olumsuz tutum, tavır ve davranışları nedeniyle zaman zaman bu personelden kaynaklanan çatışma ve problemlerin yaşandığı bilinmektedir (Aydın, 1994).

Okul personelleri kurum kültürü almamışsa veya kurum kültüründen uzaklaşırsa çalışanlar arasında sürekli bir huzursuzluk hali oluşacaktır. Bu durum gruplaşmaya yol açacaktır.

Dış etkenler ile iç etkenler iç içe olduğundan dolayı dışarıda olan her olumsuz durum okul dışı olay okul içini etkilemektedir. Krize neden olan okul dışı etkenleri incelediğimizde okulun kontrol altına alamadığı etkenler, aile, çevredeki baskı grupları ve iş piyasası, donanım ve maddî kaynaklar, üst yönetim merkez örgütüdür (Bursalıoğlu, 1994).

Aile (veliler), problemli anne-babalar, boşanmış aileler, ebeveynlerden birinin kaybedilmesi, aile içinde yaşanan ağır hastalıklar, ekonomik durum krize neden olan ailevi sebeplerdendir. Okul yöneticilerinin en çok sıkıntı yaşadıkları konuların başında çevre baskı grupları gelmektedir. Özellikle okul kayıt dönemleri sırasında siyasî otorite gücünü elinde bulunduran çevre baskı grup ve liderleri okulda problemlerin yaşanmasına neden olabilecek boyutta baskı oluşturabilmektedirler. Öğrencisinin sınıfını değiştirmek, öğretmen değiştirmek isteyen, okula başış yapmak istemeyen veliler, baskı gurubu olarak üst yönetim örgütlerini, politikacıları yardıma çağırabilmektedir (Döş ve Cömert, 2012).

Ulusal ve yerel medyada çıkan olumsuz haberler kriz etkisi yapmaktadır. Medyanın konuyu gündemde tutma uzunluğuna göre de krizin şiddeti artmaktadır.

Eğitim kurumları, kendi kendini yenileyebilecek bir örgütsel yapısından mahrum olmaları nedeniyle, toplumda oluşan değişmelere ayak uyduramamaktadırlar. Oysa günümüz koşullarında bir kurumun kendi kendini değiştirmesine imkân sağlayacak örgütsel bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Merkeziyetçi yapı, hiyerarşi ve aşırı mevzuat bağımlılığı değişmeyi önleyen ve yavaşlatan bir özellik taşır. Merkeziyetçi yapının azaltılması, eğitimde yapılacak yeniliklerin yukarıdan aşağıya izin ve direktiflerin verilmesine dayalı olarak değil de, çevresel koşulları göz önünde bulunduran stratejik yönetim anlayışı çerçevesinde yönetilmesiyle olacaktır. Yani inisiyatifin toplandığı yer, merkezî birimler değil, okullar olmalıdır. Bu ise, yerinden yönetime dayalı bir yönetim modeliyle mümkün olabilir (Erdoğan, 2005).

Okullar çevreye karşı çok duyarlı kurumlar olduklarından genel kriz önlemleri her okulda aynı etkiyi göstermeyecektir. İlçede bulunan bir okulun öğrencileri ile ilde bulunan bir okulun öğrencilerin çevresel, kültürel olarak ilgileri de farklıdır. Bu farklılık, farklı şehir, farklı bölge olarak da genelleylebilir. Bu sebeple her okul kendi kriz yönetimini oluşturmalıdır.

Maddi imkânsızlıklar da önemli bir kriz faktörüdür. Kamu bütçesinden finansman almayan devlet okulları, yeterli ekonomik desteğin sağlanmaması nedeniyle kriz yaşayabilmektedirler. Okulun işleyişinde etkisi bulunan donanım, araç-gereç ve benzeri kaynakların, yerinde ve zamanında sağlanmadığı, kaynak dağıtımının âdil ve ilkeli yapılmaması sonucu yaşanan problemler bir süre sonra kriz boyutuna ulaşır. Okulun parası yetmediği için ısınma sorununu çözemeyen bir okul müdürü, eğitim döneminin ortasında eğitime devam etmeye zorlanabilecek ya da velilerin, öğrencilerin tepkisiyle karşılaşabilecek, devamında ciddî boyutta hastalıkların yaşanmasına neden olacaktır (Aksoy ve Aksoy, 2003).

Okulların fiziki eksiklikleri çok hızlı şekilde çözümlenmelidir. Okul yönetiminin talepleri yerine getirilmelidir. Öğrencilerin fiziki eksiklikten dolayı okulu benimsememesi, basit görmesi kriz oluşmasına neden olacaktır. Okul idaresi ve öğretmenlerin otoritesini sarsacak ve öğrenci üzerindeki etkileri de az olacaktır. Bunların yanı sıra doğal afetlerden kaynaklanan kriz durumları da vardır. Doğal afetler sadece okulu değil, tüm toplumu etkileyen olağan dışı durumlardır.

Enginol'a (2000:2) göre, doğal afetler beş başlık altında toplanarak aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır: Meteorolojik afetler: fırtınalar, sıcak-soğuk hava dalgaları, kuraklıklar. Topografik afetler: sel baskını, çığ düşmesi, toprak kayması. Tellurik ve tektonik afetler: yer sarsıntıları, volkanlar. Kazalar ve insanlık felaketleri: teknolojik hatalar, patlama, yangın, trafik kazası, uçak kazası şeklinde sınıflandırmıştır.

Deprem, yangın, sel, toprak kayması gibi doğal afetlerin ne zaman ve nerde meydana geleceği belli olmadığından çok fazla tedbir alınmaz. Fakat alınan tedbirler ve yapılan çalışmalar etkisini azaltır. Can ve mal kaybını en aza indirir.

Okullar kriz öncesi hazırlığı çok detaylı, kademeli, planlı şekilde yapmalıdırlar. Kriz öncesi dönem ne kadar sağlıklı planlanırsa kriz dönemi ve kriz sonrası dönem o kadar başarılı, en az zararla atlatılır.

Krizin sinyallerinin doğru okunması kriz anında etkili ve bilinçli müdahaleler düzgün kriz sonrası yönetim okuldaki kriz süresini kısaltır etkilerini azaltır.

Kriz öncesi dönem, kriz durumuna gelmeden önce belirtilerin aşama aşama ağırlaştığı dönemdir. Bu dönemde örgütün iç ve dış çevresi ile arasındaki uyum bozulmaya; örgüt çevrenin, çevre de örgütün ihtiyaç ve beklentilerine cevap verememeye başlamıştır (Can, 2005). Kriz oluşmadan önce önlem almak hem en kolay, hem de en ucuz yöntemdir.

Krizin ortaya çıkacağına ilişkin ipuçları kriz öncesi dönemde gelişebilir. Örgütün amaç ve varlığını tehdit eden durumlar ile ilgili sinyallerin ortaya çıktığı söylenebilir. Kriz sinyalleri alındığında; gerekli kriz planlarının hazırlanmasının, kriz ekiplerinin kurulmasının ve bunların sürekli güncel halde tutulmasının, krizi kolaylıkla ve başarıyla atlatmak için en iyi kriz yönetme yönteminin olduğu düşünülebilir (Aksu ve Deveci, 2009). Kriz süreci, kriz ile ilgili belirtilerin ve sinyallerin ortaya çıkmasıyla başlar. Bu sırada örgüt içinde, özellikle yöneticiler ve çalışanlar arasında büyük bir korku ve panik doğar. Bu korku, panik ve stres, krizi daha da arttırır (Peker ve Aytürk 2000: 392-397). İç ve dış değişiklikleri zamanında ve etkili olarak fark edip harekete geçememe ve sorunlar fark edilmeye başladıktan sonra da yanlış karar ve faaliyetlere yönelme gibi aşamalardan geçilerek kriz dönemine gelinir (Can, 2005).

Çözüm veya çöküş dönemi krizin son aşamasıdır. Bu aşamada örgütün içine düştüğü krizi çözmek amacıyla, iç ve dış kaynaklardan yararlanılarak son çarelere başvurulur. Bu son aşamada, krize uygun yanıtlar verilemezse örgüt için sorunların çözüm olasılığı ortadan kalkar ve örgüt zamanla çöker (Can, 2005). Kriz sonrası dönem diğer bir adıyla çözüm ya da çözümsüzlük, yani çözülme dönemidir. Krizin sonuçlanması kavramı, dengenin yeniden sağlanması, ileriye dönük deneyim sağlama ile birlikte baş etme becerisinin de geliştirilmesini kapsar. Örgüt iç ve dış bütün kaynaklarını kullanıp destek sağladıktan sonra iki yola girebilir. Ya krizi kontrol ederek iyileştirme planları yapar ve çözüm aşamasına geçer ya da plan dışı gelişmelerin üstesinden gelemeyerek krizi kontrol edemez ve çöküş aşamasına geçer (Ocak, 2006).

Kriz öncesi planlama, kriz etmenlerinin araştırılması, önlemler alınması her okulun kendi öz yeterlilikleri ile tatbikatlar yapması, kendine has kriz sonrası raporlar oluşturması hem başarılı bir kriz yönetimini, hem de kurumsal kimliği oluşturacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, okul müdürlerinin kriz yönetim becerilerini belirlemeye yönelik nitel bir ölçme aracı ile ölçülmüştür. Krizler beklenmedik zamanlarda ortaya çıkar ve örgütlerin varlıklarını tehlikeye sokan durumlardır. Krizleri zararsız veya en az zararla atlatabilmek, ancak krizlere hazırlıklı olmakla mümkün olur. Literatürleri taradığımda okullarda kriz yönetimi konulu çalışma yok denecek kadar azdır. Bu araştırma ile elde edilecek sonuçlar; okul müdürlerinin kriz

yönetimi konusundaki ne derece hazırlıklı olduğu, ne kadar bilgiye sahip olduğu veya kriz esnasında içinde bulunacağı psikolojik durumu anlama açısından yararlı olacaktır.

1-Okul yöneticileri ne tür durumları kriz olarak kabul ettiklerini tanımlamaktadırlar?

2-Okullarında ne tür durumları kriz olarak kabul etmediklerini belirtirler?

3-Okul yöneticileri okullarında kriz olarak kabul ettikleri durumlar için ne tür önlemler aldığı belirtir?

4-Okul yöneticileri okullarında kriz olarak kabul ettikleri durumlar yaşanması durumunda ne tür çalışmalar yapmaktadırlar?

5-Okul yöneticileri okullarında kriz olarak kabul ettikleri durumlar yaşandıktan sonra okullarında ne tür çalışmalar yapmaktadırlar?

YÖNTEM

Araştırmamızda nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemi insanların perspektiflerini, tecrübelerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Bogdan ve Biklen'den Aktaran: Yıldırım, 1999). Görüşmede kullanılan temel yöntem sözlü iletişimdir. Günlük yaşamda kullandığımız gibi konuşarak bilgi toplamaya çalışırız. Görüşme ilk bakışta kolay bir bilgi toplama yöntemi olarak görülebilir; ancak, gerçek hiç de öyle değildir. Görüşmeyi kullanan nitel araştırmacılar genellikle bu yöntemin özellikleri, görüşme formlarının hazırlanması, test edilmesi, görüşmenin ayarlanması ve gerçekleştirilmesi gibi birçok konuda yoğun bir eğitimden geçerler (Yıldırım, 1999).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 öğretim yılı güz döneminde Düzce ili Merkez ilçesinde görev yapan ortaöğretim okul müdürlerinden oluşturmaktadır. Müdürlerin görev yaptıkları okullar ise Tablo 1 de açıklanmıştır:

Tablo 1 Örneklemeye Alınan Okulların İsimleri ve Türleri

Anadolu Liseleri	İmama Hatip Liseleri
1. Farabi Anadolu Lisesi	15. Düzce İmam Hatip Lisesi
2. Kaynaşlı Anadolu Lisesi	16. Hafız İmam Hatip Lisesi
3. Konuralp Anadolu Lisesi	17. Osman Kuyumcu İmam Hatip Lisesi
4. 15 Temmuz Anadolu Lisesi	18. Ömer Seyfettin İmam Hatip Lisesi
5. Beyciler Anadolu Lisesi	Nitelikli Lise
6. Atatürk Anadolu Lisesi	19. Turgut Özal Anadolu Lisesi
7. Cumhuriyet Anadolu Lisesi	20. Fen Lisesi
8. Çilimli Anadolu Lisesi	Yetenek Liseleri
Meslek Liseleri	21. Güzel Sanatlar Lisesi
9. Mevlana Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi	22. Spor Lisesi
10. Zübeyde Hanım Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi	
11. Yavuz Selim Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi	
12. Fatih Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi	
13. Adnan Menderes Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi	
14. Borsa İstanbul Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi	

Araştırmanın çalışma grubunu 22 okul müdürü oluşturmaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak çalışma grubu oluşturmak il milli eğitim müdürlüğünden ilçeler ve il merkezinde bulunan okulların sayıları göz önünde bulunarak okullar belirlenmiştir. Başlangıçta 26 okul müdürü

belirlenmiş ancak pandemi nedeniyle 22 okul müdürü görüşmeyi kabul etmiştir. Araştırmada nitel araştırma geleneğine uygun amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde uygun olarak okul müdürlerinden çalışma grubu seçilmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemeindeki amaç, görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 108). Bu amaçla çeşitlilik çalışma ortaöğretim okul müdürlerinin yaşına, mesleki kıdemine, yöneticilik kıdemine, okul türüne, öğretmen sayısına ve öğrenci sayısına göre alınmıştır. Çalışma grubundaki okul müdürlerine ilişkin veriler Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Çalışma grubuna alınan okul müdürlerine ilişkin bilgiler

Değişkenler n=22	f
Yaşı	
40-50	13
51-60	8
61 ve üzeri	1
Mesleki kıdem	
15-20	6
21-30	8
31 ve üzeri	8
Yöneticilikte kıdem	
1-10	6
11-20	8
21-30	7
31 ve üzeri	1
Okul Türü	
Anadolu Lisesi	8
Meslek Lisesi	6
İmam Hatip Lisesi	4
Nitelikli Lise	2
Yetenek Lisesi	2
Öğretmen sayısı	
20-35	9
36-50	3
51-65	8
66 ve üzeri	2
Öğrenci Sayısı	
150-300	7
301-450	6
451-650	4
651-850	2
851 ve üzeri	3

Tablo 2 incelendiğinde yöneticilerin 40-50 yaş arası 13 müdür, 51-60 yaş arası sekiz müdür, 61 yaş üzerinde ise bir müdür görülmektedir. Mesleki kıdemleri baktığımızda 15 ile 20 yıl arasında altı, 21 ile 30 yıl arası sekiz, 31 ve üzerinde sekiz müdür vardır. Yöneticilikteki kıdemleri ise bir ile 10 yıl arası altı, 11 ile 20 yıl arası sekiz, 21 ile 30 yıl arası yedi, 31 yıl ve üzeri bir müdür görülmüştür. Okul türleri sekiz anadolu lisesi, altı meslek lisesi, dört imam hatip lisesi, iki nitelikli lise, iki yetenek lisesi vardır. Okulların öğretmen sayıları 20 ile 35 arası dokuz, 36 ile 50 arası üç, 51 ile 65 arası sekiz, 66 ve üzeri iki görülmektedir. Okulların öğrenci durumları ise 150-300 arası yedi, 301-450 arası altı, 451-650 arası dört, 651- 850 arası iki, 851 üzeri ise üç okul bulunmaktadır.

40 yaş altı okul müdürü, mesleki kıdemi 15 yılın altında olan okul müdürü yoktur. Okul türleri öğrenci sayısı ve öğretmen sayısı birbiriyle bağlantılı olup, merkez meslek liselerinde merkez meslek liselerinde yoğunluktayken diğerlerinde bu yoğunluk görülmemektedir.

Veri Toplama Aracı

Veriler görüşme yoluyla açık uçlu sorulardan oluşan bir form ile elde edilmiştir. Formda beş temel soru yer almıştır. Veri toplama aracı oluştururken; krize neden olan etmenler, okul müdürünün krizdeki rolü, krize müdahale etme yöntemleri, kriz planı ve krizin olumlu yönlerine ilişkin bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır. Formda şu sorular yer almıştır:

- 1.Okulunuzda ne tür durumları kriz olarak kabul ediyorsunuz?
- 2.Okulunuzda ne tür durumları kriz olarak kabul etmiyorsunuz?
- 3.Okulunuzda kriz olarak kabul ettiğiniz durumların yaşanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz?
- 4.Okulunuzda kriz olarak kabul ettiğiniz durumların yaşanması halinde ne tür çalışmalar yapmaktasınız?
5. Okulunuzda kriz olarak kabul ettiğiniz durumlar yaşandıktan sonra okullunuzda ne tür çalışmalar yapmaktasınız?

Bu sorular alan uzmanı öğretim üyesinin görüşleri ve alan yazın taramasına göre belirlenmiştir. Bu çalışmada açık uçlu sorular sorularak esnek davranılması, bulguları teyit eden farklı veri toplama yöntemlerinin kullanılması, yüz yüze yapılan görüşmeler ve araştırmaya katılanlarla devamlı aynı ortamlarda olup yeri geldikçe araştırma konusuna ilişkin görüşmelerin yapılması araştırmacının geçerliği adına önemli ölçütlerdir. Araştırmadan elde edilen verilerin bazen direkt alıntılarla ifade edilmesi, bulgulardan yola çıkılarak sonuçlara nasıl ulaşıldığının açıklanması ise diğer geçerlik ölçütleri olarak çalışmada yer almıştır. Araştırmaya katılan bireylerin ve araştırma çerçevesinin tanımlanması; araştırma konusuna ilişkin kavramların açıklanması; verilerin analizine ilişkin (toplama, analiz, yorum vb.) bilgilerin verilmesi; araştırma aşamalarının açıklanması araştırmacının dış güvenilirliğine ilişkin ölçütlerdir. Betimsel bir yaklaşımla elde edilen verilerin doğrudan verilmesi, araştırma sonuçlarının alan uzmanı kişilerce teyit edilmesi, veri analizlerinin kavramsal çerçeveye bağlı olarak yapılması ise iç güvenilirliğe ilişkin ölçütler olarak araştırmada ele alınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Veri Analizi

Veriler içerik analizi yoluyla ele alınarak çözümlenmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Veriler görüşme sırasında kayıt edilerek ve not tutularak yapılmıştır. Öncelikle kayıtlar ele alınmış ve yazıya dökülmüştür. Yazıya dökülen veriler, bireysel görüşmeler bittikten sonra katılımcılarla birlikte gözden geçirilerek veriler teyit edilmiştir. İçerik analizindeki temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Burada veriler daha derin bir işleme tabi tutulur (Yıldırım ve Şimşek, 2008:227). Çalışmada bu alıntılar okul müdürlerine numaralar verilerek ifade edilmiştir. Her okul müdürüne birden başlayarak yirmi ikiye kadar M1-M2... şeklinde numaralar verilmiştir

BULGULAR

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Birinci Alt Amaca Yönelik Bulgular Okul yöneticilerinin okullarındaki olası kriz kaynaklarını nasıl tanımladıklarına ilişkin bulgular. Araştırmacının bu alt amacına uygun olarak, okul

yöneticilerine ilk olarak “okulunuzda ne tür durumları kriz olarak kabul ediyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmada, ortaöğretim okul yöneticilerinin okullarındaki kriz olarak gördükleri durumlara ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu konudaki okul müdürlerinin, “okullarında kriz olarak gördükleri durumlara ilişkin görüşleri” teması içerisinde 40 alt temada gruplandırılmıştır. Bu alt temalar analiz edilerek tablo 4.1.6’de yer verilmiştir.

Tablo 4.1.1. Anadolu Lisesi müdürlerinin kriz olarak gördüğü durumlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz Kaynakları	Frekans	Görüşme Kodları
Anadolu	Doğal afetler	8	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8
Lisesi	Cinsel saldırı/taciz	8	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8
müdürlerinin	Yaralanmalı kazalar	8	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8
okullarında	Bulaşıcı hastalıklar	8	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8
kriz olarak	Öğrenci-öğretmen arasındaki duygusal ilişki	4	M2,M4,M5,M7
gördükleri	Velinin olumsuz tutumları	4	M3,M4,M5,M6
durumlar	Akran çatışmaları	4	M1,M3,M4,M6
	Öğretmen ve öğrenci problemleri	3	M2,M6,M8
	Alanındaki yetersizlikleri	3	M2,M6,M8
	Madde kullanımı	2	M5,M8
	Personelin görevine ilgisizliği	2	M7,M8
	Ekonomik yetersizlikler	2	M2,M8
	Örgüt ikliminin bozulması	1	M6

Tablo 4.1.1 incelendiğinde Anadolu Lisesi müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumlara bakıldığında tamamı (8/8) “yaralanmalı kazalar, doğal afetleri, cinsel saldırı/taciz ve bulaşıcı hastalıkları kriz sebebi olarak görülüyor. Akran çatışması, öğretmen-öğrenci arasındaki duygusal ilişki ve velinin olumsuz tutumları kodların yarısı ile (4/8) kriz sebebi olarak görülüyor. Öğretmen ve öğrenci problemleri, alanındaki yetersizlikleri (3/8), madde kullanımı, personelin görevine ilgisizliği, (2/8) oranında görülmektedir. Anadolu Lisesi müdürlerimizin krize ilişkin görüşleri şunlardır:

“ Okulda eğitim – öğretim faaliyetlerinin aksamasına sebep olan her şey kriz olarak algılanmalıdır.” (Görüşme Formu: M4)

“Öğretmenler arası çatışmalar örgüt iklimini yaraladığı durumları kriz olarak kabul ederim.” (Görüşme Formu: M6)

Tablo 4.1.1 incelendiğinde krize neden olan faktörlerin en etkili olanları doğal afetler, cinsel saldırı/taciz, yaralanmalı kazalar ve bulaşıcı hastalıklar olarak yüksek frekansta görülmektedir. Personeller ve öğrencilerin kendi arasındaki problemleri, mesleki yetersizlikler, ekonomik yetersizlikler, veli problemleri frekans olarak daha düşük olduğu görülmektedir. Fakat düşük frekanslı kriz kaynakları daha az etkili gibi yorumlanmamalıdır. Birden fazla düşük frekanslı faktörler etkisini yüksek frekanslar kadar etki yapmaktadır.

Tablo 4.1.2. Meslek Lisesi müdürlerinin kriz olarak gördüğü durumlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz Kaynakları	Frekans	Görüşme Kodları
Meslek	Doğal afetler	6	M9,M10,M11,M12,M13,M14
Lisesi	Bulaşıcı hastalıklar	6	M9,M10,M11,M12,M13,M14
müdürlerinin	Yaralanmalı kazalar	6	M9,M10,M11,M12,M13,M14
okullarında	Okulda hırsızlık	4	M11,M12,M13,M14
kriz olarak	Madde kullanımı	4	M11,M12,M13,M14
gördükleri	İftiralar	4	M10,M12,M13,M14
durumlar	Cinsel saldırı/taciz	4	M11,M12,M13,M14
	Zehirlenme	3	M12,M13,M14

Cinayet	3	M11,M13,M14
İntihar	3	M11,M13,M14
Ölüm	3	M11,M13,M14
Çeteleşme	3	M12,M13,M14
Mesleki araç-gereçlerinin bozulması	3	M9,M10,M12
Veli ile ilgili problemler	3	M9,M10,M11
Öğrenci-öğretmen arasındaki duygusal ilişki	2	M12,M13
Teknolojiye ayak uyduramamak	2	M12, M14
Okul dışından yapılan saldırılar	2	M13,M14
İdareciler arasında yaşanan sorunlar	1	M9

Tablo 4.1.2 incelendiğinde Meslek Lisesi müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumlara bakıldığında tamamı (6/6) bulaşıcı hastalıklar, Yaralanmalı kazalar ve Doğal afetler (Deprem, sel vb) görülüyor. Üçte ikisi ile (4/6) okulda hırsızlık, madde kullanımı, iftiralar, cinsel saldırı/tacizi belirtirken, yarısı (3/6) zehirlenme, cinayet, intihar, ölüm, çeteleşme, mesleki araç-gereçlerinin bozulması ve veli ile ilgili problemler olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Üçte biri ise (2/6) öğrenci-öğretmen arasındaki duygusal ilişki, okul dışından yapılan saldırılar, Teknolojiye ayak uyduramamak olduğunu belirtirken, bir meslek lisesi okul müdürü de idareciler arasında yaşanan sorunları kriz sebebi olduğunu belirtmiştir.

“Öğretmenler arasındaki uyumsuzluk, öğrenci öğretmen arasında yaşanan sorunlar, idareciler arasında yaşanan sorunlar, veli ile öğretmenler arasında ki sorunlar kriz etkisi yapacak kadar büyüyeabilmektedir.” (Görüşme Formu: M9)

“Öğrenciler arası fiziki müdahale; Kavga, yaralama, yangın, okulda hırsızlık öğretmen öğrenci arası duygusal ilişki, öğrenciler arası cinsel ilişki vb. (Bunların çoğu yöneticiliğimde yaşadığım hususlardır.)” (Görüşme Formu: M12)

Tablo 4.1.3. İmam Hatip Lisesi müdürlerinin kriz olarak gördüğü durumlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz Kaynakları	Frekans	Görüşme Kodları
İmam	Zehirlenmeler	4	M15,M16,M17, M18
Hatip Lisesi	Yangın	4	M15, M16, M17, M18
Müdürlerinin	Bulaşıcı hastalıklar	4	M15, M16, M17, M18
okullarında	Cinsel saldırı/taciz	4	M15, M16, M17, M18
kriz olarak	Doğal afetler	3	M15,M17, M18
gördükleri	Yaralanmalı kazalar	2	M17, M18
durumlar	Okul dışından yapılan saldırı	2	M15, M18
	Şiddet	2	M15, M18
	İntihar	2	M15, M18
	İftiralar	1	M18
	Bireyin bir yakınının ölümü	1	M18
	Teknik arızalar	1	M18
	Okulun fizikî eksiklikleri	1	M18
	Okul araç-gereçlerinin bozulması	1	M18
	Medyadaki olumsuz haberler	1	M18
	Personel yetersizliği	1	M18

Tablo 4.1.3 incelendiğinde İmam Hatip Lisesi müdürlerinin kriz frekanslarına bakıldığında tamamı (4/4) yangın, cinsel saldırı/taciz, bulaşıcı hastalıklar, zehirlenmelerin olduğu, tamamına yakını (3/4) doğal afetler, yarısı (2/4) yaralanmalı kazalar, okul dışından yapılan saldırı, şiddet, intiharı kriz nedeni olarak görmektedir. Okul müdürlerinin kriz durumlarına ilişkin görüşleri:

“Bir yıldır pandemi döneminde eğer okulda ders olsaydı öğrencilerin çoğunluğu ve personelin çoğunluğunda pozitif vakaların çıkması durumu kriz oluşturabilirdi. Okulda yangın, deprem durumunda kriz oluşturabilirdi.” (Görüşme Formu: M15)

Tablo 4.1.4. Nitelikli Lise müdürlerinin kriz olarak gördüğü durumlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz Kaynakları	Frekans	Görüşme Kodları
Nitelikli	Doğal afetler	2	M19,M20
Lise	Yangın	2	M19, M20
Müdürlerinin	Öğrenci problemleri	2	M19, M20
okullarında	Cinsel saldırı/taciz	2	M19, M20
kriz olarak	Yaralanmalı kazalar	2	M19, M20
gördükleri	Zehirlenme	2	M19,M20
durumlar	Bulaşıcı hastalıklar	2	M19, M20
	Personel arasında çatışma	2	M19, M20
	Teknolojiye ayak uyduramamak	2	M19, M20
	Kaynak Yetersizliği	1	M20
	Okulun fiziki yapısının yetersizliği	1	M20
	Okul dışından yapılan saldırılar	1	M20

Tablo 4.1.4 incelendiğinde Nitelikli Lise müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumların en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların yaklaşık tamamı ile (2/2) doğal afetler, yangın öğrenci problemleri, cinsel saldırı/taciz, yaralanmalı kazalar, zehirlenme, bulaşıcı ya da salgın hastalıklar, teknolojiye ayak uyduramamak olduğu görülürken diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülebilir.

“Öğrenci problemleri ile personel arasındaki çatışma” (Görüşme Formu: M19)

Tablo 4.1.5. Yetenek Lisesi müdürlerinin kriz olarak gördüğü durumlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz Kaynakları	Frekans	Görüşme Kodları
Yetenek	Doğal afetler	2	M21,M22
Lise	Yangın	2	M21,M22
Müdürlerinin	Veli problemleri	2	M21,M22
okullarında	Öğretmen-öğrenci arasında duygusal ilişki	2	M21,M22
kriz olarak	Yaralanmalı kazalar	2	M21,M22
gördükleri	Zehirlenme	2	M21,M22
durumlar	Bulaşıcı hastalıklar	2	M21,M22
	Personel çatışması	2	M21,M22
	Öğretmen - idare sorunları	2	M21,M22
	Teknolojiye ayak uyduramamak	2	M22
	Personel yetersizliği	2	M22
	Okul dışından yapılan saldırı	1	M22
	Madde kullanımı	1	M22
	Akran zorbalığı	1	M22
	İftiralar	1	M22
	İntihar	1	M22
	Cinsel saldırı/taciz	1	M22

Tablo 4.1.5 incelendiğinde Yetenek Lisesi müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumların en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların yaklaşık tamamı ile (2/2) doğal afetler, yangın, veli problemleri, öğretmen - idare sorunları, personel çatışması, öğretmen-öğrenci arasında duygusal ilişki, yaralanmalı kazalar, zehirlenme, bulaşıcı hastalıklar, teknolojiye ayak uyduramamak, personel yetersizliği olduğu görülürken diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülebilir.

“Okul dışı etmenlerden kaynaklanan yangın, deprem, sel, fırtına vb, okul içi etmenler ve (öğretmen-öğrenci ve yardımcı personel)kaynaklanan şiddet, yaralama, intihar, cinsel saldırı, bağımlılık yapan maddelerin kullanımı ilk aklıma gelenler.” (Görüşme Formu: M22)

Tablo 4.1.6. Lise müdürlerinin tamamının kriz olarak gördüğü durumlara ilişkin bulgular

Kodlanmış Kriz Kaynakları	Frekans	Görüşme Kodları
Bulaşıcı hastalıklar	22	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18,M19,M20,M21,M22
Doğal afetler	21	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M15,M17,M18,M19,M20,M21,M22
Yaralanmalı kazalar	20	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12,M13,M14,M17,M18,M19,M20,M21,M22
Cinsel saldırı/taciz	19	M1,M2,M3,M4,M5,M6,M7,M8,M11,M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18,M19,M21,M22
Zehirlenme	9	M12,M13,M14,M15,M16,M17,M18,M21,M22
Yangın	8	M15,M16,M17,M18,M19,M20,M21,M22
Öğrenci-öğretmen arasındaki duygusal ilişki	8	M2,M4,M5,M7,M12,M13,M21,M22
Madde kullanımı	7	M5,M8,M11,M12,M13,M14,M22
İftiralar	6	M10,M12,M13,M14,M18,M22
İntihar	6	M11,M13,M14,M15,M18,M22
Teknolojiye ayak uyduramamak	6	M12,M14,M19,M20,M21,M22
Veli ile ilgili problemler	5	M9,M10,M11,M21,M22
Okul dışından yapılan saldırılar	5	M13,M14,M15,M18,M20
Personel arasında çatışma	4	M19,M20,M21,M22
Velinin olumsuz tutumları	4	M3,M4,M5,M6
Akran çatışmaları	4	M1,M3,M4,M6
Okulda hırsızlık	4	M11,M12,M13,M14
Cinayet	3	M11,M13,M14
Ölüm	3	M11,M13,M14
Çeteleşme	3	M12,M13,M14
Mesleki araç-gereçlerinin bozulması	3	M9,M10,M12
Alanındaki yetersizlikleri	3	M2,M6,M8
Öğretmen ve öğrenci problemleri	3	M2,M6,M8,
Öğrenci problemleri	2	M19,M20
Öğretmen - idare sorunları	2	M21,M22
Personelin görevine ilgisizliği	2	M7,M8
Ekonomik yetersizlikler	2	M2,M8
Medyadaki olumsuz haberler	2	M18,M22
Şiddet	2	M15,M18
Örgüt ikliminin bozulması	1	M6
İdareciler arasında yaşanan sorunlar	1	M9
Bireyin bir yakınının ölümü	1	M18
Teknik arızalar	1	M18
Okulun fizikî eksiklikleri	1	M18
Okul araç-gereçlerinin bozulması	1	M18
Personel yetersizliği	1	M18
Kaynak Yetersizliği	1	M20
Okulun fiziki yapısının yetersizliği	1	M20
Okul binasına yönelik saldırı	1	M20
Akran zorbalığı	1	M22

Tablo 4.1.6 incelendiğinde Lise müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumların en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların yaklaşık tamamı ile (22/22) bulaşıcı hastalıklar, tamamına yakını doğal afetler (21/22), yaralanmalı kazalar (20/22), Cinsel saldırı/taciz (19/22). Yarıya yakını ile zehirlenme (9/22), öğrenci-öğretmen arasındaki duygusal ilişki, yangın(8/22), dörtte birinden fazlasıyla madde kullanımı (7/22), iftiralar, intiharlar, teknolojiye ayak uyduramamak (6/22).

Dörtte birine yakını veli ile ilgili problemler, okul dışından yapılan saldırılar (5/22), personel arasında çatışma, velinin olumsuz tutumları, akran çatışmaları, okulda hırsızlık (4/22) düşük frekanslarda ise cinayet, ölüm, çeteleşme, mesleki araç-gereçlerinin bozulması, alanındaki yetersizlikleri, öğretmen ve öğrenci problemleri (3/22), öğrenci problemleri, öğretmen-idare sorunları, personelin görevine ilgisizliği, ekonomik yetersizlikler, medyadaki olumsuz haberler, şiddet (2/22) olduğu görülürken diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İkinci Alt Amaca Yönelik Bulgular Okul yöneticilerinin okullarında kriz olarak görmediği durumlara ilişkin bulgular. Araştırmanın bu alt amacına uygun olarak, okul yöneticilerine “Okulunuzda ne tür durumları kriz olarak kabul etmiyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar kodlar şeklinde tablolara yerleştirilmiştir. Okul türlerine göre incelemeler yapılmıştır. Araştırmada, ortaöğretim okul yöneticilerinin okullarındaki kriz olarak görmedikleri durumlara ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu konudaki okul müdürlerinin, “okullarında kriz olarak görmedikleri durumlara ilişkin görüşleri” 13 alt temada gruplandırılmıştır. Bu alt temalar analiz edilerek tablo 4.2.6’de yer verilmiştir.

Tablo 4.2.1. Anadolu Lisesi müdürlerinin kriz olarak görmediği durumlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz Sebebi Görülmeyen Kaynaklar	Frekans	Görüşme Kodları
Anadolu	Öğrenci problemleri	3	M2,M7,M8
Lisesi	Teknik aksaklıklar	3	M1,M2,M4
Müdürlerinin	Görevle ilgili basit problemler	2	M4,M7
kriz olarak	Bulaşıcı olmayan hastalıklar	2	M2,M6
görmediği	Öğrenci ve okul başarı durumu	1	M8
durumlar	Personel sorunları	1	M8
.	Okuldaki maddi sorunlar	1	M8
.	Öğrenci devamsızlıkları	1	M4
.	Mevzuatsal çözümler	1	M1

Tablo 4.2.1 incelendiğinde Anadolu Lisesi müdürlerinin kriz olarak görmedikleri durumların en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların yaklaşık yarısı ile (3/8) öğrenci problemleri, teknik aksaklıklar olduğunu belirtirken, dörtte biri (2/8) görevle ilgili basit problemler, bulaşıcı olmayan hastalıklar olduğu görülürken diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülebilir. Anadolu Lisesi müdürlerinin kriz olarak görmedikleri durumlarına ilişkin görüşleri:

“Olağanüstü olmayan her durum kriz kapsamına girmeyen durumdur.” (Görüşme Formu: M3)

“Eğitim öğretim faaliyetlerini engellemeyen her türlü durumlar” (Görüşme Formu: M5)

Tablo 4.2.2. Meslek Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak görmediği durumlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz Sebebi Görülmeyen Kaynaklar	Frekans	Görüşme Kodları
Meslek	Öğrenci problemleri	5	M9,M11,M12,M13,M14
Lisesi	Görevle ilgili basit problemler	3	M11,M12,M13
Müdürlerinin	Teknik aksaklıklar	3	M9,M11,M13
kriz olarak	Personel sorunları	3	M11,M12,M14
görmediği	Öğrenci ve okul başarı durumu	3	M10,M11,M13
durumlar	Bulaşıcı olmayan hastalıklar	2	M11,M13
	Okuldaki maddi sorunlar	2	M11,M13
	Öğrenci devamsızlıkları	2	M11,M13
	Mevzuatsal çözümler	2	M11,M13
	Çevresel problemler	1	M14

Tablo 4.2.2 incelendiğinde Meslek Lisesi müdürlerinin kriz olarak görmedikleri durumların en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların yaklaşık tamamını yakını (5/6) öğrenci problemleri, yarısı (3/6) görevle ilgili basit problemler, teknik aksaklıklar, personel sorunları, öğrenci ve okul başarı durumu görülüyor. Üçte biri (2/6) bulaşıcı olmayan hastalıklar, okuldaki maddi sorunlar, öğrenci devamsızlıkları ve mevzuatsal çözümler olduğu görülürken diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülebilir. Meslek lisesi müdürlerinin kriz olarak görmedikleri durumlarına ilişkin görüşleri:

“Bireysel öğrenciler arası münakaşalar, öğretmenler arası münakaşa veya tartışmalar. Kasıt olmayan genele zararı olmayan ve kısa zamanda biten hususlar kriz sayılmaz.” (Görüşme Formu: M12)

Tablo 4.2.3. İmam Hatip Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak görmediği durumlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz Sebebi Görülmeyen Durumlar	Frekans	Görüşme Kodları
İmam Hatip	Öğrenci problemleri	3	M16,M17,M18
Lisesi	Fiziki yetersizlikler	3	M16,M17,M18
Müdürlerinin	Teknik aksaklıklar	2	M16,M18
kriz olarak	Bulaşıcı olmayan hastalıklar	2	M16,M17
görmediği	Mevzuatsal çözümler	2	M16,M18
durumlar	Görevle ilgili basit problemler	1	M16
	Okuldaki maddi sorunlar	1	M16
	Öğrenci devamsızlıkları	1	M16
	Personel sorunları	1	M16
	Çevresel problemler	1	M16
	Öğrenci ve okul başarı durumu	1	M16
	Doğal afetler	1	M15

Tablo 4.2.3 incelendiğinde İmam Hatip Lisesi müdürlerinin kriz olarak görmedikleri durumların en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların yaklaşık tamamını yakını (3/4) öğrenci problemleri, fiziki yetersizlikler, yarısı (2/4) teknik aksaklıklar, bulaşıcı olmayan hastalıklar, mevzuatsal çözümler olduğu görülürken, diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülebilir. İmam Hatip lisesi müdürlerinin kriz olarak görmedikleri durumlarına ilişkin görüşleri:

“Eğitim – öğretim faaliyetlerini direk etkilemeyen tüm durumlar kriz kapsamına girmez, örneğin öğretmen açığının ücretli öğretmenle giderilmesi bizim için kriz değildir ya da maddi imkânsızlıklar, fiziki yetersizlikler, yönetmeliğe dönük eksiklikler bizim için kriz değildir.” (Görüşme Formu: M16)

Tablo 4.2.4. Nitelikli Lise müdürlerinin okullarında kriz olarak görmediği durumlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz Sebebi Görülmeyen Durumlar	Frekans	Görüşme Kodları
Nitelikli	Teknik aksaklıklar	2	M19,M20
Lisesi	Mevzuatsal çözümler	2	M19,M20
Müdürlerinin	Öğrenci problemleri	1	M20
kriz olarak	Çevresel problemler	1	M20
görmediği	Fiziki yetersizlikler	1	M20
durumlar	Görevle ilgili basit problemler	1	M20
	Okuldaki maddi sorunlar	1	M20
	Öğrenci devamsızlıkları	1	M20

Tablo 4.2.4 incelendiğinde Nitelikli Lise müdürlerinin kriz olarak görmedikleri durumların en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı (2/2) teknik aksaklıklar ve mevzuatsal

çözümler olduğu görülürken, diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülebilir. Nitelikli lise müdürlerinin kriz olarak görmedikleri durumları ilişkin görüşleri:

“Mevzuatsal çerçevede kaynaklanan sorunlar” (Görüşme Formu: M19)

“Ani olarak ortaya çıkmayan, olağan hayatın akışında gerçekleşen durumları kriz olarak kabul etmiyorum(z).Isınma sorunu, temizlik sorunu, elektrik ve internet kesintileri, akran zorbalığı, bireyler arası kayırma/çekişme gibi sorunlar bizim için kriz sayılabilecek durumlar olarak görülmemektedir.” (Görüşme Formu: M20)

Tablo 4.2.5. Yetenek Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak görmediği durumlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz Sebebi Görülmeyen Durumlar	Frekans	Görüşme Kodları
Yetenek	Öğrenci problemleri	1	M21
Lisesi	Mevzuatsal çözümler	1	M22
Müdürlerinin	Teknik aksaklıklar	1	M22
kriz olarak	Personel sorunları	1	M22
görmediği	Öğrenci ve okul başarı durumu	1	M22
durumlar	Görevle ilgili basit problemler	1	M22
	Okuldaki maddi sorunlar	1	M22
	Öğrenci devamsızlıkları	1	M22

Tablo 4.2.5 incelendiğinde Yetenek Lisesi müdürlerinin kriz olarak görmedikleri durumlara ilişkin görüşleri kodların eşit frekansa sahip olduğu görülebilir.

“Öğrenciler arası sürtüşmeler” (Görüşme Formu: M21)

“Okul içi etmenlerin, yönetimin, öğretmen, yardımcı hizmetliler, güvenlik ve kantin çalışanları gibi okul dinamiklerinin sağlam oluşan okul kültüründe öncellenen problemlerin absorbe edilebilenleri o okul için krizden çıkmaktadır. (Görüşme Formu: M22)

Tablo 4.2.6. Lise müdürlerinin kriz olarak gördüğü durumlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz Sebebi Görülmeyen Kaynaklar	Frekans	Görüşme Kodları
Okul	Öğrenci problemleri	13	M2,M7,M8,M9,M11,M12,M13
Müdürlerinin			M14,M16,M17,M18,M20,M21
kriz olarak	Teknik aksaklıklar	11	M1,M2,M4,M9,M11,M13,M16,
görmediği			M18,M19,M20,M22
durumlar	Mevzuatsal çözümler	8	M1,M11,M13,M16,M18,M19
			M20,M22
	Görevle ilgili basit problemler	7	M4,M7,M11,M12,M13,M20,M22
	Bulaşıcı olmayan hastalıklar	6	M2,M6,M11,M13,M16,M17
	Öğrenci ve okul başarı durumu	6	M8,M10,M11,M13,M16,M22
	Personel sorunları	6	M8,M11,M12,M14,M16,M22
	Okuldaki maddi sorunlar	6	M8, M11,M13,M16, M20,M22
	Öğrenci devamsızlıkları	6	M4,M11,M13,M16,M20,M22
	Fiziki yetersizlikler	4	M16,M17,M18,M20
	Çevresel problemler	3	M14, M16,M20
	Görevle ilgili basit problemler	1	M16
	Doğal afetler	1	M15

Tablo 4.2.6 incelendiğinde Lise müdürlerinin kriz olarak görmedikleri durumların en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların yarısından fazlasıyla öğrenci problemleri (13/22), yarısıyla teknik aksaklıklar (11/22), yarıya yakınıyla mevzuatsal çözümler (8/22), dörtte birden fazlasıyla görevle ilgili basit problemler (7/22). Bulaşıcı olmayan hastalıklar, öğrenci ve okul başarı durumu, personel sorunları, okuldaki maddi sorunlar, öğrenci devamsızlıkları (6/22), dörtte bire yakını fiziki yetersizlikler (4/22), çevresel problemler (3/22) olduğu görülüyor. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülebilir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Üçüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular Okul yöneticilerinin okullarındaki olası krizlere karşı aldığı önlemler ilişkin bulgular. Araştırmanın bu alt amacına uygun olarak, okul yöneticilerine “Okulunuzda kriz olarak kabul ettiğiniz durumların yaşanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmada, ortaöğretim okul yöneticilerinin okullarındaki krizlere karşı aldığı önlemler sorulmuştur. Bu konudaki okul müdürlerinin, okullarında krize karşı aldıkları önlemlere ilişkin görüşleri 18 alt temada gruplandırılmıştır. Bu alt temalar edilerek tablo 4.3.6’de yer verilmiştir.

Tablo 4.3.1. Anadolu Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak gördükleri durumlara karşın aldığı tedbirlere ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Krize karşı alınmış tedbirler	Frekans	Görüşme Kodları
Anadolu Lisesi müdürlerinin birinci soruda belirttiği kriz durumlarından önce aldığı tedbirler	Kriz kaynaklarını belirleme	4	M1,M3,M4,M6
	Şikâyetleri değerlendirme	3	M3,M4,M6
	Kriz planı yapma	3	M3,M4,M6
	Fiziki eksiklikleri giderme	3	M2,M3,M4
	Acil durum ekibi oluşturma	2	M3,M5
	Olumlu okul iklimi	2	M2,M6
	Hizmet içi eğitimler düzenleme	1	M3
	Tatbikatlar yapma	1	M3
	Etkili okul liderliği	1	M8
	Okul personel işbirliği	1	M7
	Okul aile işbirliği	1	M2
	Farklı kurumlarla işbirliği	1	M2
	Rehberlik ve kulüp çalışmaları	1	M2

Tablo 4.3.1 incelendiğinde Anadolu Lisesi müdürlerinin okullarında kriz öncesinde krize karşı almış olduğu önlemlere ilişkin bulgularda en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların yarısı ile (4/8) kriz kaynaklarını belirleme, yaklaşık yarısı (3/8) şikâyetleri değerlendirme, kriz planı yapma, fiziki eksiklikleri giderme, dörtte biri (2/8) acil durum ekibi oluşturma olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülebilir. Anadolu Lisesi müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumlara karşın aldığı önlemlere ilişkin görüşleri:

“Yaşam ve mekâna yönelik oluşabilecek riskleri azaltmaya yönelik çalışmalar yapar ve önlemler alırım. Yaşanabilecek değişik krizlerle ilgili planlama yapıp kriz anında müdahale ekipleri oluştururum.” (Görüşme Formu: M3)”

Tablo 4.3.2. Meslek Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak gördükleri durumlara karşın aldığı tedbirlere ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Krize karşı alınmış tedbirler	Frekans	Görüşme Kodları
Meslek	Okul yönetimi-personel işbirliği	2	M9,M13
Lisesi	Okul aile işbirliği	2	M12,M13
müdürlerinin	Olumlu okul iklimi	2	M11,M13
birinci soruda	Mevzuatın uygulanması	2	M12,M13
belirttiği kriz	Acil durum ekibi oluşturma	1	M10
durumlarından	Kriz planı yapma	1	M13
önce aldığı	İş güvenliğini uygulama	1	M14
tedbirler	Okul personel işbirliği	1	M13
	Şikâyetleri değerlendirme	1	M13
	Kriz kaynaklarını belirleme	1	M13
	Farklı kurumlarla işbirliği	1	M10
	Rehberlik ve kulüp çalışmaları	1	M12
	Etkili okul liderliği	1	M11

Tablo 4.3.2 incelendiğinde Meslek Lisesi müdürlerinin kriz öncesinde krize karşı almış olduğu önlemlere ilişkin bulgularda en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların üçte biri ile (2/6) okul yönetimi-personel işbirliği, okul aile işbirliği, okul iklimi, mevzuatın uygulanması olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir.

Meslek lisesi müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumlara karşın aldığı önlemlere ilişkin kodlanmış ifadeleri destekleyen görüşlerinden bir kaç aşağıdaki gibidir:

“Kurum içi iletişimi sürekli olarak canlı tutmak, tüm iletişim kanallarını açık tutmak yoluyla belki kriz durumlarından tamamını değil ama bireylerden kaynaklı oluşabilecek birçok kriz durumunun önüne geçebiliyoruz.” (Görüşme Formu: M13)

“İş güvenliği ve talimatlara uygun davranmak krizlere karşı alınacak en önlemdir.” (Görüşme Formu: M14)

Tablo 4.3.3. İmam Hatip Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak gördükleri durumlara karşın aldığı tedbirlere ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Krize karşı alınmış tedbirler	Frekans	Görüşme Kodları
İmam Hatip	Acil durum ekibi oluşturma	3	M16,M17,M18
Lisesi	İş güvenliğini uygulama	3	M15,M17,M18
müdürlerinin	Rehberlik ve kulüp çalışmaları	3	M16,M17,M18
birinci soruda	Okul yönetimi-personel işbirliği	3	M16,M17,M18
belirttiği kriz	Tatbikatlar yapma	3	M15,M16,M17
durumlarından	Fizikî eksiklikleri giderme	2	M15,M18
önce aldığı	Hizmet içi eğitimler düzenleme	2	M16,M17
tedbirler	Okul aile işbirliği	2	M16,M18
	Kriz kaynaklarını belirleme	2	M16,M17
	Okul personel işbirliği	1	M17
	Destekleme ve yetiştirme kursları	1	M16
	Basındaki olayları değerlendirme	1	M18
	Mevzuatın uygulanması	1	M18

Tablo 4.3.3 incelendiğinde İmam Hatip Lisesi müdürlerinin kriz öncesinde krize karşı almış olduğu önlemlere ilişkin bulgularda en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamına yakını ile (3/4) acil durum ekibi oluşturma, iş güvenliğini uygulama, rehberlik ve kulüp çalışmaları, okul yönetimi-personel işbirliği, tatbikatlar yapma yarısı ile (2/2) fizikî eksiklikleri giderme, hizmet içi eğitimler düzenleme, okul aile işbirliği ve kriz kaynaklarını belirleme olduğu

görüldü. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir. İmam Hatip Lisesi müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumlara karşın aldığı önlemlere ilişkin görüşleri:

“Muhtemel kriz durumlarını tespit eder çözümleri için alternatif planlamalar yaparız. Öğrenci, öğretmen, idare, veli ve diğer kaynaklı oluşabilecek kriz süreçleri için alternatif tedbirler alırız. Yardımcı belletmenler, hızlandırılmış kamplar, motivasyon amaçlı öğretmenlere yönelik konferanslar, seminerler düzenleriz, velilerimiz için eğitimler gerçekleştiririz.” (Görüşme Formu: M16)

Tablo 4.3.4. Nitelikli Lise müdürlerinin okullarında kriz olarak gördükleri durumlara karşın aldığı tedbirlere ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Krize karşı alınmış tedbirler	Frekans	Görüşme Kodları
Nitelikli	Okul aile işbirliği	2	M19,M20
Lise	Kriz kaynaklarını belirleme	1	M20
müdürlerinin	Kriz planı yapma	1	M20
birinci soruda	Acil durum ekibi oluşturma	1	M20
belirttiği kriz	Tatbikatlar yapma	1	M20
durumlarından	Fizikî eksiklikleri giderme	1	M20
önce aldığı	İş güvenliğini uygulama	1	M20
tedbirler	Mevzuatın uygulanması	1	M20
	Okul yönetimi-personel işbirliği	1	M20
	Okul personel işbirliği	1	M19
	Farklı kurumlarla işbirliği	1	M20

Tablo 4.3.4 incelendiğinde Nitelikli Lise müdürlerinin kriz öncesinde krize karşı almış olduğu önlemlere ilişkin bulgularda en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı ile (2/2) Okul aile işbirliği olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir. Nitelikli lise müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumlara karşın aldığı önlemlere ilişkin görüşleri:

“İletişimin sağlanarak iletişim yoluyla çözülmesi” (Görüşme Formu: M19)

“Bulaşıcı hastalıklar: Ulusal boyutta olduğundan Hükümet ve Bakanlıklar nezdinde alınan kararlara uyma, kurumsal olarak düzenlemeler yapmak” (Görüşme Formu: M20)

Tablo 4.3.5. Yetenek Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak gördükleri durumlara karşın aldığı tedbirlere ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Krize karşı alınmış tedbirler	Frekans	Görüşme Kodları
Yetenek	Okul personel işbirliği	2	M21,M22
Lisesi	Kriz kaynaklarını belirleme	1	M22
müdürlerinin	Kriz planı yapma	1	M22
birinci soruda	Acil durum ekibi oluşturma	1	M22
belirttiği kriz	Olumlu okul iklimi	1	M21
durumlarından	Okul aile işbirliği	1	M21
önce aldığı	Tatbikatlar yapma	1	M22
tedbirler			

Tablo 4.3.5 incelendiğinde Yetenek Lisesi müdürlerinin kriz öncesinde krize karşı almış olduğu önlemlere ilişkin bulgularda en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı ile (2/2) okul personel işbirliği olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir. Yetenek lisesi müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumlara karşın aldığı önlemlere ilişkin görüşleri:

“İlman okul iklimi oluşturma, işbirliğini geliştirici adımlar atma vb davranışlar .” (Görüşme Formu: M21)

“Okul kriz müdahale ekibi oluşturup, okul kriz müdahale planı hazırlarız. Ayrıca okul kriz müdahale ekibinin iyi bir PROFOSYANEL eğitim almasını sağlarım.” (Görüşme Formu: M22)

Tablo 4.3.6. Lise müdürlerinin okullarında kriz olarak gördükleri durumlara karşın aldığı tedbirlere ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Krize karşı alınmış tedbirler	Frekans	Görüşme Kodları
Lise	Kriz kaynaklarını belirleme	9	M1,M3,M4,M6,M13,M16,M17,M20,M22
müdürlerinin	Okul aile işbirliği	8	M2,M12,M13,M16,M18,M19,M20,M21
okullarında	Acil durum ekibi oluşturma	8	M3,M5,M10,M16,M17,M18,M20,M22
kriz olarak	Okul yönetimi-personel işbirliği	8	M9,M13,M16,M17,M18,M20, M21,M22
aldığı	Kriz planı yapma	6	M3,M4,M6,M13,M20,M22
tedbirler	Fizikî eksiklikleri giderme	6	M2,M3,M4,M15,M18,M20
	Tatbikatlar yapma	6	M3,M15,M16,M17,M20,M22
	Olumlu okul iklimi	5	M2,M6,M11,M13,M21
	Rehberlik ve kulüp çalışmaları	5	M2,M12,M16,M17,M18
	İş güvenliğini uygulama	5	M14,M15,M17,M18,M20
	Şikâyetleri değerlendirme	4	M3,M4,M6,M1
	Mevzuatın uygulanması	4	M12,M13,M18,M20
	Okul personel işbirliği	4	M7,M13,M17,M19
	Hizmet içi eğitimler düzenleme	3	M3,M16,M17
	Farklı kurumlarla işbirliği	3	M2,M10,M20
	Etkili okul liderliği	2	M8,M11
	Destekleme ve yetiştirme kursları	1	M16
	Basındaki olayları değerlendirme	1	M18

Tablo 4.3.6 incelendiğinde Anadolu Lisesi müdürlerinin okullarında kriz öncesinde krize karşı almış olduğu önlemlere ilişkin bulgulara en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların yarısına yakını kriz kaynaklarını belirleme(9/22), okul aile işbirliği, acil durum ekibi oluşturma, okul yönetimi-personel işbirliği(8/22). Dörtte birinden fazlası fizikî eksiklikleri giderme, kriz planı yapma, tatbikatlar yapma (6/22). birine yakını olumlu okul iklimi, rehberlik ve kulüp çalışmaları, olumlu okul iklimi, iş güvenliğini uygulama (5/22), şikâyetleri değerlendirme, mevzuatın uygulanması, okul personel işbirliği (4/22), hizmet içi eğitimler düzenleme, farklı kurumlarla işbirliği (3/22), etkili okul liderliği (2/22) olduğu görülmüyor. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Dördüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular Okul yöneticilerinin okullarındaki olası kriz anında yaptığı çalışmalara ilişkin bulgular. Araştırmanın bu alt amacına uygun olarak, okul yöneticilerine “Okulunuzda kriz olarak kabul ettiğiniz durumların yaşanması halinde ne tür çalışmalar yapmaktasınız?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmada, ortaöğretim okul yöneticilerinin okullarındaki kriz anında yaptığı çalışmalar sorulmuştur. Bu konudaki okul müdürlerinin,

“okullarında kriz anında yaptıkları çalışmalar” 9 alt temada gruplandırılmıştır. Bu alt temalar tablo 4.4.6’de yer verilmiştir.

Tablo 4.4.1. Anadolu Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak gördüğü durumların yaşanması anında, krize müdahale yöntemlerine ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz anında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
Anadolu Lisesi	Etkili iletişim ve koordinasyon sağlama	6	M2,M3,M4,M5,M6,M8
müdürlerinin	Bilinçli rehberlik yapma	5	M2,M3,M5,M6,M8
okullarında kriz	Acil durum servislerine haber verme	3	M3,M4,M5
olarak gördüğü	Acil durum değerlendirmesi yapma	3	M1,M2, M3
durumların	Kriz müdahale ekibini harekete geçirme	3	M3,M5,M8
yaşanması anında	Farklı kurumlarla işbirliği	2	M4,M7
anında müdahale	Üst makamlara bilgi verme	2	M4,M7
yöntemleri	Mevzuatı uygulama	1	M6

Tablo 4.4.1 incelendiğinde Anadolu Lisesi müdürlerinin krize müdahale yöntemlerinde en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı yakını ile (6/8) Etkili iletişim ve koordinasyon sağlama, yarıdan fazlası (5/8) bilinçli rehberlik yapma, yarıya yakın (3/8) acil durum servislerine haber verme, acil durum değerlendirmesi yapma, kriz müdahale ekibini harekete geçirme, dörtte biri ile (2/8) farklı kurumlarla işbirliği, üst makamlara bilgi verme olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir.

Anadolu Lisesi müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumların yaşanması anında krize müdahale yöntemlerine ilişkin görüşleri:

“Öncelikle krizi oluşturan meselenin özünü anlamak ve çözüm yolu /yolları üretmek Okul istişare kurulunu toplayıp durum analizi yapmak. Krizi en az zayıflat ve çözüm odaklı ele alırsız.” (Görüşme Formu: M1)

İletişim, empati, ön görü, planlama ve krizin aktörlerini sürece dahil ederek krizi çözme yoluna giderim. (Görüşme Formu: M8).

Tablo 4.4.2. Meslek Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak gördüğü durumların yaşanması anında, krize müdahale yöntemlerine ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz anında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
Meslek Lisesi	Bilinçli rehberlik yapma	6	M9,M10,M11,M12,M13,M14
müdürlerinin	Etkili iletişim ve koordinasyon sağlama	3	M12,M13,M14
okullarında kriz	Mevzuatı uygulama	2	M9,M11
olarak gördüğü	Üst makamlara bilgi verme	2	M12,M14
durumların	Kriz müdahale ekibini harekete geçirme	2	M10,M13
yaşanması anında	Farklı kurumlarla işbirliği	2	M12,M14
anında müdahale	Mevcut kaynakları etkili kullanma	1	M13
yöntemleri	Acil durum değerlendirmesi yapma	1	M12

Tablo 4.4.2 incelendiğinde Meslek Lisesi müdürlerinin krize müdahale yöntemlerinde en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı ile (6/6) bilinçli rehberlik yapma, yarısı ile (3/6) etkili iletişim ve koordinasyon sağlama, üçte biri ile (2/6) mevzuatı uygulama, üst makamlara bilgi verme, kriz müdahale ekibini harekete geçirme, farklı kurumlarla işbirliği olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir. Meslek lisesi müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumların yaşanması anında krize müdahale yöntemlerine ilişkin görüşleri:

“Acil müdahale edilmesi gereken bir konu var ise krizin kontrolüm dışına çıkmasına izin vermeksizin mevzuatın izin verdiği oranda yetkimi kullanarak kurum menfaatleri çerçevesinde krizi çözerim.” (Görüşme Formu: M9)

“Önce krizin sonlandırılması önlemleri alırım,. Öğretmen ve idareciler arası görev dağılımı yapar, MEM, Emniyet, Hastane, v.b. ilgili kurumlardan yardım ister ve bilgilendiririm. Aileler bilgilendirir, sağlıklı hızlı karar ve konunun çeşitliliğine göre sağlıklı hızlı iyi iletişim sağlarım.” (Görüşme Formu: M12)

Tablo 4.4.3. İmam Hatip Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak gördüğü durumların yaşanması anında, krize müdahale yöntemlerine ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz anında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
İmam Hatip Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak gördüğü durumların yaşanması anında	Etkili iletişim ve koordinasyon sağlama	4	M15,M16,M17,M18
	Kriz müdahale ekibini harekete geçirme	4	M15,M16,M17,M18
	Bilinçli rehberlik yapma	3	M16,M17,M18
	Acil durum değerlendirmesi yapma	2	M16,M17
	Acil durum servislerine haber verme	1	M15
	Mevcut kaynakları etkili kullanma	1	M16
	Üst makamlara bilgi verme	1	M18
	Mevzuatı uygulama	1	M17
	Farklı kurumlarla işbirliği		

Tablo 4.4.3 incelendiğinde İmam Hatip Lisesi müdürlerinin krize müdahale yöntemlerinde en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı ile (4/4) etkili iletişim ve koordinasyon sağlama, kriz müdahale ekibini harekete geçirme, tamamına yakını ile (3/4) bilinçli rehberlik yapma, yarısı ile (2/4) acil durum değerlendirmesi yapma olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir. İmam Hatip lisesi müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumların yaşanması anında krize müdahale yöntemlerine ilişkin görüşleri:

“Acil Eylem planı doğrultusunda kriz müdahale ekipleriyle olay önce kontrol altına alınmaya çalışılır. Kaos oluşumuna mahal vermeyecek yeterli müdahaleler ekipler tarafından uygun görülürse yapılır. Gerekli haberleşme ve bilgilendirmeler yapılır.” (Görüşme Formu: M18)

Tablo 4.4.4. Nitelikli Lise müdürlerinin okullarında kriz olarak gördüğü durumların yaşanması anında, krize müdahale yöntemlerine ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz anında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
Nitelikli Lise müdürlerinin okullarında kriz olarak gördüğü durumların yaşanması anında	Etkili iletişim ve koordinasyon sağlama	2	M19,M20
	Üst makamlara bilgi verme	2	M19,M20
	Farklı kurumlarla işbirliği	2	M19,M20
	Acil durum değerlendirmesi yapma	2	M19,M20
	Kriz müdahale ekibini harekete geçirme	2	M19,M20
	Bilinçli rehberlik yapma	1	M19
	Acil durum servislerine haber verme	1	M19
	Mevcut kaynakları etkili kullanma	1	M20

Tablo 4.4.4 incelendiğinde Nitelikli Lise müdürlerinin krize müdahale yöntemlerinde en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı ile (2/2) etkili iletişim ve koordinasyon sağlama, üst makamlara bilgi verme, farklı kurumlarla işbirliği, acil durum değerlendirmesi yapma ve kriz müdahale ekibini harekete geçirme olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir. Nitelikli lise müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumların yaşanması anında krize müdahale yöntemlerine ilişkin görüşleri:

“İlgili kişiler ile görüşerek sorunu ve çözümlerini tespit ederim.” (Görüşme Formu: M20)

“Öncelikli olarak krize müdahalede, kriz anının ve sürecinin yönetilmesinde bir ön hazırlığın olması ve bilgilendirmelerin yapılması sağlanır. Örnek olarak yangın anında gazın kesilmesi nasıl ve kimler tarafından yapılacak? Sorusunun cevabı önceden bilinmelidir. Yardım alınması gereken kurum ve kuruluşlarla hızlı bir şekilde irtibata geçilmesi sağlanır.” (Görüşme Formu: M20)

Tablo 4.4.5. Yetenek Lisesi müdürlerinin okullarında kriz olarak gördüğü durumların yaşanması anında, krize müdahale yöntemlerine ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz anında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
İmam Hatip Lisesi	Etkili iletişim ve koordinasyon sağlama	2	M21,M22
müdürlerinin	Bilinçli rehberlik yapma	2	M21,M22
okullarında kriz	Kriz müdahale ekibini harekete geçirme	2	M21,M22
olarak gördüğü	Acil durum değerlendirmesi yapma	2	M21,M22
durumların	Acil durum servislerine haber verme	1	M22
yaşanması anında	Farklı kurumlarla işbirliği	1	M22
anında müdahale	Üst makamlara bilgi verme	1	M22
yöntemleri	Mevzuatı uygulama	1	M21
	Mevcut kaynakları etkili kullanma	1	M22

Tablo 4.4.5 incelendiğinde Yetenek Lisesi müdürlerinin krize müdahale yöntemlerinde en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı ile (2/2) etkili iletişim ve koordinasyon sağlama, bilinçli rehberlik yapma, kriz müdahale ekibini harekete geçirme, acil durum değerlendirmesi yapma olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir. Yetenek lisesi müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumların yaşanması anında krize müdahale yöntemlerine ilişkin görüşleri:

“Kriz müdahale ekibinin toplar, krizin niteliğine göre sağlık, emniyet gibi kurumlara, milli eğitim müdürlüğüne, fiziksel önlemleri alır, gerekli hallerde ilk yardım müdahaleleri yapar öğrencilere, öğretmenlere, velilere gerekli izinle basına yapılacak açıklamayı ekipte hazırlarız.” (Görüşme Formu: M22)

Tablo 4.4.6 Lise müdürlerinin okullarında kriz olarak gördüğü durumların yaşanması anında, krize müdahale yöntemlerine ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz anında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
Okul	Etkili iletişim ve koordinasyon sağlama	17	M2,M3,M5,M6,M8,M9,M10,M11,M12
müdürlerinin			M15,M16,M17,M18,M20, M21,M22
kriz anında	Bilinçli rehberlik yapma	17	M2,M3,M4,M5,M6,M8,M12, M13,M14
krize			M13,M14, M16,M17,M18,M19,M21,M22
müdahale	Kriz müdahale ekibini harekete geçirme	13	M3,M5,M8,M10,M13,M15,M16,M17,
yöntemleri			M18,M17,M18,M19,M20,M21,M22
	Acil durum değerlendirmesi yapma	10	M1,M2,M3,M12,M16,M17,M19,M20
			M21,M22
	Üst makamlara bilgi verme	8	M4,M7,M12,M14,M19,M20,M18,M22
	Farklı kurumlarla işbirliği	7	M4,M7,M12,M14,M19,M20,M22
	Acil durum servislerine haber verme	6	M3,M4,M5,M15,M19,M22
	Mevzuatı uygulama	6	M6, M9,M11,M17,M20,M21
	Mevcut kaynakları etkili kullanma	3	M13,M16,M22

Tablo 4.4.6 incelendiğinde lise müdürlerinin tamamına (22) baktığımızda krize müdahale yöntemlerinde en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların dörtte üçü ile (17/22) etkili iletişim ve koordinasyon sağlama, bilinçli rehberlik yapma, yaklaşık yarısı ile kriz müdahale ekibini harekete geçirme(13/22), acil durum değerlendirmesi yapma(10/22), üst makamlara bilgi

verme(8/22), yaklaşık dörtte biri ile farklı kurumlarla işbirliği(7/22), acil durum servislerine haber verme, mevzuatı uygulama(6/22), mevcut kaynakları etkili kullanma(3/22) olduğu görülür.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Beşinci Alt Amaca Yönelik Bulgular Okul yöneticilerinin okullarındaki olası kriz yaşandıktan sonra yaptığı çalışmalara ilişkin bulgular. Araştırmanın bu alt amacına uygun olarak, okul yöneticilerine “Okulunuzda kriz olarak kabul ettiğiniz durumlar yaşandıktan sonra okullunuzda ne tür çalışmalar yapmaktasınız?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmada, ortaöğretim okul yöneticilerinin okullarındaki kriz yaşandıktan sonra yaptığı çalışmalar sorulmuştur. Bu konudaki okul müdürlerinin, “okullarında kriz sonrasında yaptıkları çalışmalar” 10 alt temada gruplandırılmıştır. Bu alt temalar edilerek tablo 4.5.6’de yer verilmiştir.

Tablo 4.5.1. Anadolu Lisesi müdürlerinin okullarında kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz sonrasında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
Anadolu Lisesi müdürlerinin okullarında kriz yaşandıktan sonra neler yaptıkları	Kriz sonrası rehberlik	7	M1,M2,M3,M5,M6,M7,M8
	Kriz sonrası durum değerlendirmesi yapma	5	M1,M2,M3,M4,M6
	Motivasyon yükseltici etkinlikler yapma	4	M3,M4,M7,M8
	Okulun krize direnç tespiti	4	M1,M2,M3,M4
	İhtiyaç halinde kriz planını revize etme	3	M1,M2,M4
	Ek tedbirler alma	3	M4,M6,M7
	Fiziki eksikliklerin tespiti	3	M2,M4,M6
	Hasar tespiti yapma	2	M1,M6
	Teknik destek sağlamak		
	İhtiyaç duyulan hizmet içi eğitim düzenlemek		

Tablo 4.5.1 incelendiğinde Anadolu Lisesi müdürlerinin kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgularda en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı yakını ile (7/8) kriz sonrası rehberlik, yarıdan fazlası ile (5/8) kriz sonrası durum değerlendirmesi yapma, yarısı ile (4/8) motivasyon yükseltici etkinlikler yapma, okulun krize direnç tespiti, dörtte birinden fazlası ile (3/8) ihtiyaç halinde kriz planını revize etme, ek tedbirler alma, fizikî eksikliklerin tespiti, dörtte biri ile (2/8) hasar tespiti yapma olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir. Anadolu Lisesi müdürlerinin kriz yaşandıktan sonra yapılması gereken çalışmalara ilişkin görüşleri:

“Krizin ortaya çıkmasına neden olan etmenleri ele alırım. Sebeplerini ve nedenlerini istişare kurulu ile ele alıp bir daha yaşanmaması için gerekli önlemleri oluştururuz.” (Görüşme Formu: M1)

“Okulu eski haline getirecek çalışmalar ve konuşmalar yaparım. Bozulan motivasyonu düzeltmek için morali bozulmuş öğretmen, öğrenci ve personelimle görüşürüm.” (Görüşme Formu: M3)

Tablo 4.5.2. Meslek Lisesi müdürlerinin okullarında kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz sonrasında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
Meslek Lisesi müdürlerinin okullarında kriz yaşandıktan sonra neler yaptıkları	Kriz sonrası rehberlik	6	M9,M10,M11,M12,M13,M14
	Kriz sonrası durum değerlendirmesi yapma	5	M9,M10,M12,M13,M14
	Fizikî eksikliklerin tespiti	5	M10,M11,M12,M13,M14
	Ek tedbirler alma	5	M10,M11,M12,M13,M14
	İhtiyaç halinde kriz planını revize etme	4	M10,M12,M13,M14
	Motivasyon yükseltici etkinlikler yapma	4	M9,M12,M13,M14
	Okulun krize direnç tespiti	4	M10,M12,M13,M14
	Hasar tespiti yapma	4	M10,M12,M13,M14
	Teknik destek sağlamak	3	M12,M13,M14
	İhtiyaç duyulan hizmet içi eğitim düzenlemek	3	M12,M13,M14

Tablo 4.5.2 incelendiğinde Meslek Lisesi müdürlerinin kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgularda en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı ile kriz sonrası rehberlik, tamamına yakını ile (5/6) kriz sonrası durum değerlendirmesi yapma, fizikî eksikliklerin tespiti, ek tedbirler alma, yarısından fazlası ile (4/6) ihtiyaç halinde kriz planını revize etme, motivasyon yükseltici etkinlikler yapma, okulun krize direnç tespiti, hasar tespiti yapma, yarısı ile (3/6) teknik destek sağlamak ve ihtiyaç duyulan hizmet içi eğitim düzenlemek olduğu görülmektedir. Meslek lisesi müdürlerinin kriz yaşandıktan sonra yapılması gereken çalışmalara ilişkin görüşleri:

“Durum değerlendirmesi ve analiz yapılarak bir sonraki kriz ya da krizlere yol gösterecek raporların hazırlanmasına ön ayak olurum.” (Görüşme Formu: M10)

Tablo 4.5.3. İmam Hatip Lisesi müdürlerinin okullarında kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz sonrasında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
İmam Hatip Lisesi müdürlerinin okullarında kriz yaşandıktan sonra neler yaptıkları	Kriz sonrası rehberlik	4	M15,M16,M17,M18
	Kriz sonrası durum değerlendirmesi yapma	4	M15,M16,M17,M18
	Motivasyon yükseltici etkinlikler yapma	3	M15,M17,M18
	Teknik destek sağlamak	3	M15,M17,M18
	İhtiyaç halinde kriz planını revize etme	3	M15,M16,M18
	Ek tedbirler alma	3	M15,M16,M18
	Fizikî eksikliklerin tespiti	3	M15,M16,M18
	Hasar tespiti yapma	2	M15,M18
	Okulun krize direnç tespiti	2	M15,M18
	İhtiyaç duyulan hizmet içi eğitim düzenlemek	1	M15

Tablo 4.5.3 incelendiğinde İmam Hatip Lisesi müdürlerinin kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgularda en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı ile kriz sonrası rehberlik, tamamına ile (4/4) kriz sonrası rehberlik, kriz sonrası durum değerlendirmesi yapma, tamamına yakını ile (3/4) motivasyon yükseltici etkinlikler yapma, teknik destek sağlamak, ihtiyaç halinde kriz planını revize etme, ek tedbirler alma, fizikî eksikliklerin tespiti, yarısı ile (2/4) hasar tespiti yapma, okulun krize direnç tespiti olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir. İmam Hatip lisesi müdürlerinin kriz yaşandıktan sonra yapılması gereken çalışmalara ilişkin görüşleri:

“Kriz sonrası rehberlik ve etkinlikler yaparım. Maddi ve manevi zararları tespit etmeye çalışıp, aksaklıkların giderilmesi ve müfredatın etkili uygulanması için önlemler almaya çalışırım. Gerekli tedbirleri uygulayım.” (Görüşme Formu: M15)

Tablo 4.5.4. Nitelikli Lise müdürlerinin okullarında kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz sonrasında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
Nitelikli Lise müdürlerinin okullarında kriz yaşandıktan sonra neler yaptıkları	Kriz sonrası rehberlik	2	M19,M20
	Kriz sonrası durum değerlendirmesi yapma	2	M19,M20
	Motivasyon yükseltici etkinlikler yapma	2	M19,M20
	Okulun krize direnç tespiti	1	M20
	İhtiyaç halinde kriz planını revize etme	1	M20
	Ek tedbirler alma	1	M20
	Fizikî eksikliklerin tespiti	1	M20
	Hasar tespiti yapma	1	M20

Tablo 4.5.4 incelendiğinde Nitelikli müdürlerinin kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgulara en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı ile kriz sonrası rehberlik, tamamına ile (2/2) kriz sonrası rehberlik, kriz sonrası durum değerlendirmesi yapma, motivasyon yükseltici etkinlikler yapma olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir. Nitelikli lise müdürlerinin kriz yaşandıktan sonra yapılması gereken çalışmalara ilişkin görüşleri:

“Kriz sonrası toplantı yaparım. Moral motivasyonu yükseltmeye çalışırım. Ekip içindeki ilgisiz personeli uyarırım. Çözüm üretmezsem hukuki yolları denerim.” (Görüşme Formu: M19)

“Yeni şartlara hızlı uyum sağlanmasını, eğitim faaliyetlerinin etkin ve verimli olmasını için gerekli tedbirlerin alınmasını ve sürdürülmesini sağlarım.” (Görüşme Formu: M20)

Tablo 4.5.5. Yetenek Lisesi müdürlerinin okullarında kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz sonrasında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
Yetenek Lisesi müdürlerinin okullarında kriz yaşandıktan sonra neler yaptıkları	Kriz sonrası rehberlik	2	M21,M22
	Ek tedbirler alma	2	M21,M22
	Motivasyon yükseltici etkinlikler yapma	2	M21,M22
	İhtiyaç halinde kriz planını revize etme	2	M21,M22
	Kriz sonrası durum değerlendirmesi yapma	1	M22
	Okulun krize direnç tespiti	1	M22
	Fizikî eksikliklerin tespiti	1	M22
	Hasar tespiti yapma	1	M22
	Teknik destek sağlamak	1	M22
	İhtiyaç duyulan hizmet içi eğitim düzenlemek	1	M22

Tablo 4.5.5 incelendiğinde Yetenek Lisesi müdürlerinin kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgulara en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamı ile (2/2) kriz sonrası rehberlik, ek tedbirler alma, motivasyon yükseltici etkinlikler yapma, ihtiyaç halinde kriz planını revize etme olduğu görülür. Diğer kodların eşit frekansa sahip olduğu görülmektedir.

Yetenek lisesi müdürlerinin kriz yaşandıktan sonra yapılması gereken çalışmalara ilişkin görüşleri:

“Krizin doğurduğu etkileri azalmaya yönelik öğrenci, okul çalışanı ve veli boyutunda etkilerin azaltılmasına yönelik çalışmalar yaparım.” (Görüşme Formu: M22)

Tablo 4.5.6. Lise müdürlerinin okullarında kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgular

Tema	Kodlanmış Kriz sonrasında kullanılan yöntemler	Frekans	Görüşme Kodları
Okul	Kriz sonrası rehberlik	20	M1,M2,M3,M5,M6,M7,M8,M9,M10,M11,M12
Müdürlerinin			M13,M14,M16,M17,M18,M19,M20,M21,M22
kriz	Kriz sonrası durum değerlendirmesi yapma	17	M1,M2,M3,M4,M6,M9,M10,M12,M13,M14
sonrası			M15,M16,M17,M18,M19,M20,M22
kullanılan	Motivasyon yükseltici etkinlikler yapma	15	M3,M4,M7,M8,M9,M12,M13, M14,M15
yöntemler			M17,M18,M19,M20, M21,M22
	Ek tedbirler alma	14	M4,M6,M7,M10,M11,M12,M13,M14, ,
			M15,M16,M18,M20 M21,M22
	İhtiyaç halinde kriz planını revize etme	13	M1,M2,M4,M10,M12,M13,M14,M15,M16
			M18,M20,M21 M22
	Fizikî eksikliklerin tespiti	13	M2,M4,M6,M10,M11,M12,M13,M14
			M15,M16,M18,M20,M22
	Okulun krize direnç tespiti	12	M1,M2,M3,M4, M10,M12,M13,M14
			M15,M18,M20, M22
	Hasar tespiti yapma	9	M1,M6, M10,M12,M13,M14,M15,M18,M22
	Teknik destek sağlamak	8	M12,M13,M14 M15,M17,M18,M20,M22
	İhtiyaç duyulan hizmet içi eğitim düzenlemek	5	M12,M13,M14,M15,M22

Tablo 4.5.6 incelendiğinde Lise müdürlerinin kriz yaşandıktan sonra neler yaptıklarına ilişkin bulgulara en fazla frekansa sahip olan kodun tüm kodların tamamına yakını ile kriz sonrası rehberlik(20/22), dörtte üçüne yakını kriz sonrası durum değerlendirmesi yapma(17/22), motivasyon yükseltici etkinlikler yapma(15/22), ek tedbirler alma(14/22), yarıdan fazlasıyla ihtiyaç halinde kriz planını revize etme, fizikî eksikliklerin tespiti(13/22), okulun krize direnç tespiti(12/22), yarısına yakını hasar tespiti yapma(9/22), teknik destek sağlamak(8/22), dörtte biri ihtiyaç duyulan hizmet içi eğitim düzenlemek olduğu görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan çalışmada, ortaöğretim okul yöneticilerinin kriz yönetebilme yeterlilikleri becerileri incelenmiştir. Okul müdürlerine göre kriz nedir? Kriz oluşturabilecek etmenler, kriz oluşturmeyen etmenler ile krizlere hazırlık, kriz dönemi ve sonrasındaki uygulamalar incelenmiştir. Çalışmamızda farklı nitelikteki liselerdeki kriz durumları incelendi. Bu liseler Anadolu Liseleri, Meslek Liseleri, İmam Hatip Liseleri, Nitelikli Liseler ve Yetenek liseleri olmak üzere beş gruba ayrıldı. Her grup kendi içerisinde değerlendirildi. Okul türlerine göre kriz nedenlerinin bir kısmı ortak iken, bazı okul türlerinde kendine has kriz nedenleri ortaya çıktığı görülmüştür.

Görüşme yaptığımız okul müdürleri, okulda olağan faaliyetler devam ederken öngörülemeyen, aniden ortaya çıkan ve acil çözüm gerektiren, olağanüstü bir durum yaşanmasını kriz tanımı olarak yapıyorlar. Kriz nedenleri olarak da bulaşıcı hastalıklar, doğal afetler, yaralanmalı kazalar, cinsel saldırı/taciz, zehirlenme, yangın, öğrenci-öğretmen, arasındaki duygusal ilişki, madde bağımlılığı, iftiralar, veli ile ilgili problemler, okula dışarıdan yapılan saldırı, personel arasında

çatışma, velinin olumsuz tutumları, akran çatışmaları, hırsızlık, cinayet ve şiddet olaylarını kriz kaynakları olarak ifade etmişlerdir.

Okullarda krize neden olan faktörler, okul içi ve çevresel etmenler olarak iki kategoride ele alınmıştır. Okul içi etmenlerinin yönetici, öğretmen, öğrenci ve diğer personellerden kaynaklanabileceği, çevresel etmenlerde ise aile, çevre baskı grupları ve doğal afetler olarak ifade edilebilir. Genel olarak okulda olumsuz tutumların, yetersiz iletişimin, siyasi baskıların, yasal olmayan beklentilerin okulda krize neden olduğu ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde Aksoy ve Aksoy (2003) yapmış olduğu çalışmada krize neden olan etmenleri belirlemiştir.

Okul müdürlerinin kriz olarak görmediği durumlar tablolarda ayrıntılı olarak verilmiş olup genel olarak öğrenci problemleri, teknik aksaklıklar, mevzuatsal çözümler, görevle ilgili basit problemler, bulaşıcı olmayan hastalıklar, personel sorunları, okuldaki maddi sorunlar ve öğrenci devamsızlıkları görülmektedir. Bunların dışında bir ya da iki kriz sebebi olmayan durumlar okul türlerine özgü olduğu için genele yansıtılmamıştır.

Okullarda kriz yönetiminde en büyük sorumluluk okul müdürlerine düşmektedir. Bu durum göz önüne alındığında okul müdürlerinin kriz durumundan çıkılmasında uygulayacakları yöntemleri önceden belirleyerek krizin olası zararlarını asgari seviyeye indirmelerini sağlamaları gerekir. Çalışma grubundaki müdürlerin büyük bir çoğunluğunun kriz öncesinde tedbirlerin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Okullarında krize karşı ne gibi önlemler aldıkları sorusuna ise yaptıkları çalışmalar frekans yoğunluğuna göre; Kriz kaynaklarını belirleme, okul aile işbirliği çalışmaları, acil durum ekibi oluşturma, okul yönetimi-personel işbirliği, kriz planı yapma, fiziki eksiklikleri giderme, rehberlik ve kulüp çalışmaları, iş güvenliğini uygulama olarak görülmüştür. Bunların dışındaki az frekanslı durumlar okulların türlerine göre değişim göstermektedir.

Kriz anında; okul müdürüne, idarecilere, rehber öğretmenlere ve diğer öğretmenlere çok fazla iş düşmektedir. Okul müdürlerin yaptığı çalışmaların frekans yoğunluklarına bakıldığında en fazla olanlar sırasıyla şunlardır. Etkili iletişim ve koordinasyon sağlama, bilinçli rehberlik yapma, kriz müdahale ekibini harekete geçirme, acil durum değerlendirmesi yapma, farklı kurumlarla işbirliği, acil durum servislerine haber verme ve üst makamlara bilgi verme olarak görülmüştür. Az frekanslı durumlar yine okul türlerine göre değişim göstermektedir. Krizlerde en önemli etkenlerden birisi de hızlı müdahaledir. Bunu sağlayacak olanlar ise okul müdürü ve diğer idarecilerdir. Benzer şekilde konuyla ilgili olarak da Demirtaş (2000)'da kriz yönetiminde yöneticilerin yeterliliklerinin önemine değinmiştir.

Okul müdürlerinin krize hazırlık için ne tür çalışmalar yaptıklarına ilişkin sonuçlara bakıldığında, ortaöğretimde çalışan müdürlerin yarısından fazlasının krize hazırlıklı olmadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca krize hazırlıklı okul yöneticilerinin, krize hazırlık çalışmalarının, kriz durumlarını yüzde yüz çözme de kriz durumlarının büyümesini engellediğini ifade etmişlerdir (İnandı, 2008). Yapmış olduğumuz çalışmada da yöneticilerin tamamı krize hazırlıklı olunması gerektiği konusunda hemfikirlerdir.

Okul müdürlerinin kriz olarak gördükleri durumlar, kriz olarak görmedikleri durumlar, kriz öncesi, kriz anında ve kriz sonrası yapılması gerekenler tablolarda görüşme kodları ve frekanslarından sonuç farklı kriz durumları ve çözümleri benzerlik göstermektedir. Bulgulardan çıkardığımız en önemli sonuçlardan biride okul müdürünün krizi öngörmesi ve çözmesidir. Okul

müdürü tutumuyla yapıcı davranışlarıyla, gerekli müdahalelerle okuldaki krizin aşılmasında üzerine düşeni yapmalıdır. Kriz sonrası yapılacak çalışmalar irdelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların çoğunluğunun kriz sonrası durum değerlendirmesi yapılması, kriz sonrası rehberlik, motivasyon yükseltici etkinlikler yapma, ek tedbirler alma, kriz planını revize etme, fiziki eksikliklerin tespiti şeklinde ifade etmişlerdir.

Araştırmanın problem durumunda, okul yöneticilerinin kriz yönetebilme yeterlilikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yaptığımız çalışma neticesinde aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Okulların kendine özel durumları ön plana çıkararak oluşabilecek krizlere karşı kriz yönetim planı yapabilir. Bu planın yazımında kriz yönetimine ilişkin okulun tüm paydaşları katılabilir.
2. Okullarda olası krizlerin belirlenmesine ilişkin öğrencilerle bir ön çalışma, personel ile bir ön çalışma yapıp bunlardan sağlanan verilerle krizlerin belirlenmesi tahmin edilebilir.
3. Bakanlığın farklı birimleri (İnşaat Emlak vb) oluşturduğu uzman ekiple yerinde fiziki eksiklikleri tespit edip anında çözüm için faaliyete geçmesi ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
4. Okullarda düzenlenen sivil savunma tatbikatları daha gerçekçi yapılabilir.
5. Okullara yeterli yardımcı personel verilerek sağlıklı iş bölümü yapılması planlanabilir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, H.H. ve Aksoy, N. (2003). Okullarda Krize Müdahale Planlaması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 36(1), 37-49.
- Aksu, A. Ve Deveci, S. (2009). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Kriz Yönetimi Becerileri. E-Juornal of New Word Scenses Acedemy, 448-466
- Aydın, M. (1994). Eğitim Yönetimi (4. Basım). Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Bogdan, R.C. ve Biklen, S.K. (1992). Qualitative research for education: An introduction to theory and methods, Boston: Allyn and Bacon.
- Bozgeyik, A. (2004). Krizleri Fırsata Dönüştürmek. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Bursalıoğlu, Z. (1994). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Can, P. D. (2005). Organizasyon ve yönetim. Ankara: Siyasal Kitabevi .
- Demirtaş, A. G. (2000). Kriz Yönetimi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, (23), 353-273.
- Döş, Y. D. ve Cömert, M. (2012). İlköğretim Okullarında Kriz Yönetimi Hakkında Okul Müdürlerinin Görüşleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(20), 329-346.
- Erdoğan, P. D. (2005). Yeni bin yıla doğru Türk eğitim sistemi: Sorunlar ve çözümler. (4. baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- İlgar, L. (2005). Eğitim Yönetimi Okul Yönetimi Sınıf Yönetimi. İstanbul: Beta Basım Yayım.

- İnandı, Y. (2008). Resmi İlk ve Ortaöğretim Okulları Müdürlerinin Okullarındaki Kriz Durumlarına İlişkin Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (10),36-55.
- Johnson, D. W. (1971). Students against the school establishment: Crisis intervention in school conflicts and organizational change. Journal of School Psychology 9 (1), 84-92.
- Ocak, Y. (2006). Ortaöğretim Okullarında Kriz Yönetimi:(Edirne ili örneği), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Özsever, S. (2014). Liselerde Kriz Yönetimine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Peker, P. D. ve Aytürk, N. (2002). Yönetim Becerileri. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Savcı, S. (2008). Ortaöğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kriz Yönetimine İlişkin Algıları. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Sayın, N. (2008). Ortaöğretim Kurumlarında Kriz Yönetimi Stratejisinin İncelenmesi (İstanbul İli Örneği), Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Türnüklü, A. (2006). Sınıf ve Okul Disiplinine Çağdaş Bir Yaklaşım Onarıcı Disiplin. Ankara: Ekinos Yayınları.
- Yıldırım A. (1999) Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü. Eğitim ve Bilim
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları